ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3139 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՐՏ 1882 Ն. Տ. 29 ՄԱՐՏ 1882

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 ոսկի
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ., երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի.

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

30 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

30 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս փնտած լրագրոյ ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է:

Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղել:

Կ. Պոլիս Պահճէ—Գափու Ճէլալ Պէյ խան Թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը:

Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր:

Զետեղուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագրական. — Խառն. — Ազգային լուրեր. — Արտաքին տեսութիւն (Թղթակցութիւն Արեւելեան Րումէլիէ). —Ի՞նչ է Ազգը. —Պտոյտ մը գաղափարաց աշխարհին մէջ. — Նկարագրութիւն Հիւսիսային Հայաստանի. — Կենսագրական. —Որբերը. —Թերթոն Մասիսի. —Ազդք:

Կ. ՊՈԼԻՍ 17 ՄԱՐՏ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Աթէնք 28 մարտ.

Պատերազմական նախարար Գարայիսքաքի գնդապետ հրաժարական տըւաւ՝ Կրիվաս գնդապետին աստիճանին բարձրանալուն պատճառաւ: Թագաւորն ընդունեց անոր հրաժարականն, եւ Պ. Թրիքուբիս յանձնեց պատերազմական գործոց վարչութիւնը. Պ. Քոնթոսթավլոս արտաքին գործոց նախարարութիւնը պիտի վարէ:

Ռումանիոյ թագաւորութեան տարեդարձին առթիւ գոհաբանական աղօթք երգուեցաւ այս առաւօտ Մայր եկեղեցւոյն մէջ:

Փարիզ 28 մարտ

Երեսփոխանաց ժողովն 71 ի դէմ 376 ձայնիւ ընդունեց Թունուզի արշաւանաց վերաբերեալ ծախուց համար խնդրուած 8 միլիոնի վարկը:

Վիճաբանութեան միջոցին, Նախարարապետ Պ. Ֆրէսինէ յայտնեց թէ Թունուզի մէջ իրաց վիճակն այնչափ լաւ է, որչափ կարելի էր սպասել այսչափ կարճ միջոցի մէջ. եւ աւելցուց թէ զօրաց թիւը մօտ ժամանակէն 30,000ի պիտի իջնէ, եւ թէ երկրին վիճակն օր ըստ օրէ կը բարւոքի:

Աթէնք 29 մարտ

Գարայիսքաքի գնդապետը՝ պնդելով իրեն եղած թախանձանաց՝ ետ առաւ իւր հրաժարականը:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը պալատան ներքինապետ Պեհրամ աղային յատուկ քարտուղար Ղալիպ պէյին Գ. կարգի Օսմանիէ պատուանշան տուաւ:

Ռուսիոյ վճարուելիք պատերազմական տուգանաց խնդիրը կարգադրուելու վրայ է: Կ'ըսուի թէ վճարքներն Օսմանեան Պանքային միջոցաւ պիտի լինին, եւ այս պատճառաւ Օսմանեան Պանքային տնօրէն Պ. Ֆոսթըր՝ Լոնտրա երթալու դիտաւորութենէն ետ կեցած է:

Օսմանեան Պանքային Սէլանիկի ճիւղին նախկին տնօրէն Պ. Նոալէ Օսմանեան ընդհ. պարտուց վարչական խորհրդին ընդհանուր քարտուղար անուանեցաւ:

Թէրճէմանը Հաքիգաթ կը ծանուցանէ թէ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնն որոշեր է Իսկիւտարէն մինչեւ Շիլէ ծովեզերեայ խճուղի մը շինել, եւ թէ աշխատութիւնք ի մօտոյ պիտի սկսին:

Թէրճէմանը Հաքիգաթ կը ծանուցանէ թէ անցեալները Նէօլոտս լրագրոյ դէմ եղած ցոյցին հեղինակներուն հարցաքննութիւնը կը շարունակի, եւ թէ Վեհ. Սուլթանին թիկնապահներէն մին՝ իբրեւ ունկնդիր՝ ամեն անգամ ներկայ կը գտնուի հարցաքննութեանց:

Օսմանեան ընդհանուր պարտուց վարչական խորհրդին մէջ Օսմանեան Պանքային տնօրէն Պ. Ֆոսթըրի բացակայ գտնուած ժամանակ յիշեալ Պանքային պաշտօնատարներէն Պ. Օպնեյ պիտի փոխանորդէ:

Անցեալ գիշեր Հալարթ փաշան մեծ կոչունք մը տուաւ մեծ տէրութեանց դեսպաններուն եւ Բ. Դրան բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն ոմանց:

Անցեալները ծանուցեցին թէ Հէմվէնտ կոչուած Արաբ ցեղը նորէն Օսմանեան հողին վրայ ասպատակութիւններ կ'ընէր, եւ թէ Պաղտատէն Օսմանեան զօրք ղրկուած էր յիշեալ Արաբաց դէմ: Վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ յիշեալ Արաբներն յաղթուելով Պարսկական հողը քաշուեր են:

Սթամպուլ լրագրոյ մէջ կը կարդամք:

"Այն զրոյցին վրայ թէ Պեչքեւթան կոչուած Քուրդք ապստամբեր են, Սղերդի կառավարիչ Սալիհ փաշան՝ իւր գաւառին զինուորական զօրութեան գլուխն անցած՝ անցեալ շաբթու ապստամբները պատժելու համար ճամբայ ելաւ:

"Բաղէշի իշխանութիւնք անմիջապէս իմաց տալով Տիարպէքիրի կուսակալին, երկու վաշտ հեծելազօր եւ օգնութիւն խնդրեցին՝ ապստամբութիւնն հնար եղածին չափ շուտով զսպելու համար:

"Այս լուրն առնելուն պէս, Տիարպէքիրի զօրաց հրամանատար փաշան հրաման ըրաւ որ խնդրուած օգնութիւնք անմիջապէս ղրկուին:"

Պատերազմական գործոց նախարար Ղազի Օսման փաշան անցեալ կիրակի օրը մայրաքաղաքիս բոլոր զինուորական հիւանդանոցներն աչքէ անցուց:

Թէրճէմանը Հաքիգաթ ի լոյս կը ծանուցանէ թէ որոշուեր է որ ներկայ ելմտական տարւոյ մէջ ամսականներն առաւել օրինաւորապէս վճարուին եւ թէ պաշտօնատանց ոմանց ամսականներն առաջ եւ ոմանցը ետքը վճարելու գրութիւնը վերցուելով, մարտի ամսականներն յառաջիկայ ապրիլի 2ին պիտի վճարուին:

Մայրաքաղաքիս Թղթատարական տեսչութիւնը նոր կարգադրութիւն մ'ըրած լինելով, այսուհետեւ ամեն օր Պուլղարիոյ եւ Սերպիոյ եւ Ռումանիոյ համար նամակներ պիտի ընդունուին:

Քաղաքապետութիւնն հրաման ղրկեց բոլոր Թաղապետական շըրջանակաց, որպէս զի բազմամարդ փողոցներու մէջ կառք եւ ձի վազցընելու արգիլեն:

Ճէրիտէի Հավատիս կը ծանուցանէ թէ Չէնկէլ գիւղի բնակիչներն աղերսագիր մը տալով խընդրեր են որ քանի մը տարի առաջ նոյն գիւղին մէջ հրկիզեալ տուներուն տեղ փայտաշէն տուներ շինելու հրաման տրուի: Յիշեալ աղերսագիրը Ներքին գործոց նախարարութեան ղրկուեր է այս մասին ժամ առաջ որոշում մը տալու համար:

Փարիզի Քոնսթիթիւսիոնէլ լրագիրը Պ. Թիսոյի Կ. Պոլսոյ դեսպանութենէն հրաժարման վրայ խօսելով, կ'ըսէ ի մէջ այլոց թէ, Պ. Թիսոյ, թէպէտ անձնական մեծ արժանիքներ ունէր, բայց հետեւելով Փարիզի մէջ սկսած հակակաթոլիկ շարժման, Թուրքիոյ կաթոլիկ տարրին շահերն ըստ արժանւոյն չպաշտպանեց եւ այդ տարրին վրայ Ֆրանսական դեսպանատան ունեցած ազդեցութիւնը տկարացուց, առանց ազդեցութիւն վաստըկելու յունական տարրին վրայ, ինչպէս կը յուսար: Աւելցնէ զոր Պ. Թիսոյ չկրցաւ բարեկամական յարաբերութիւնները զօրացնել ընդ մէջ Թուրքիոյ եւ Ֆրանսայի, ըստ որում Պ. Կամպեթթայի համահելլենութեան ջատագով հանդիսացաւ, եւ Աֆղանստանի, Թունուզի եւ Եգիպտոսի նկատմամբ Ֆրանսական քաղաքականութեան չափազանց պահանջմանց թարգմանը լինելու հարկին մէջ գտնուեցաւ: Բայց Քոնսթիթիւսիոնէլ ապահով է որ նորընտիր դեսպան Նոայլի Մարքիզին օրով այս սխալմունքը պիտի դարմանուին, եւ Ֆրանսա թէ՛ Օսմանեան տէրութեան եւ թէ՛ կաթոլիկ տարրին համակրութիւնները վաստկելու կերպովը պիտի գործէ: Ահա՛ նշանաւոր խօսքեր, որք մտածութեան նիւթ կրնան մատակարարել որոց որ անկ է:

Անցեալ շաբթու Իսկիւտարի մէջ երկու անգամ հրձգութիւն եղաւ, այսինքն չարագործք ոմանք, քանի մը հարուստ տանց վրայ աչք տնկած լինելով, քարիւղով թրմեալ քուրջեր եւ պատրոյգներ նետեցին այն տուներու մօտերն, հրդեհ մը օգուտ քաղելով աւարառութիւն ընելու համար: Պոլսոյ կողմն ալ հրձգութիւնք յաճախ տեղի կ'ունենան, եւ երբեմն կը յաջողին: Վերջերս պատահած հրդեհներէն մի քանին հրձգութեան հետեւանք էին: Ուրիշներ ալ սովորաբար քարիւղ պարունակող կանդեղներուն չըջուելն առաջ եկած են:

Այս ցաւալի իրողութեանց վրայ նորէն ուշադրութիւն հրաւիրելով, տանուտերց եւ վարձակալաց կը յանձնարարենք, յանուն մարդասիրութեան եւ յանուն իրենց շահուց, մեծագոյն հսկողութիւն մը տանիլ իրենց տան ամեն կողմերուն վրայ: Պոլսոյ մանաւանդ Հայ ժողովրդեան մէկ մեծ մասը տակաւին այնպիսի հին թաղեր կը բնակի, ուր ամբողջապէս կամ մեծ մասամբ փայտաշէն են: Այդպիսի տուներ բնակողներէն շատերու համար յոյժ դժուար է տեղափոխութիւն ընել: Արդ, պէտք է մտածել թէ, երբ հրդեհ մը ծագի այդ թաղերէն միոյն մէջ, հետեւանքն ի՛նչ կը լինի, մանաւանդ այս ընդհանուր աղքատութեան օրերու մէջ: Ծածկելու չեմք սա իրողութիւնը թէ հին թաղերու մէջ ծագած հրդեհներն, ինչ ինչ հանրածանօթ պատճառներով, աւելի աղետաբեր կը լինին, քան թէ նորաշէն թաղերու մէջ ծագածներն: Ըստ այսմ, հին եւ փայտաշէն թաղերու բնակիչք ալ մեծագոյն հսկողութիւն մը պարտին ունենալ իրենց տուներուն լաւ պահպանութեան համար:

Ճէրիտէի Հավատիս կը ծանուցանէ թէ Պէյօղլի մաքսատան վարչութիւնը խել մը վնասակար գրքեր ու գրուածներ գրաւեր է, որք Անգլիական վաճառաբարձ շոգենաւով մը հոն տարուած են եղեր:

Ծովային նախարարութիւնը Գասըմ փաշայի Թըրքական գերեզմանատան կողմը պահականոց մը շինել կուտայ:

Կիրակի օրը Կրետացի Ցոն կոշկակար մը, որ Թօբհանէէն Եէնի չարշի կոչուած փողոցը տանող նեղ փողոցէն կ'երթար, Զէյբէքներու կողմէ յարձակում կրեց: Չարագործներէն երկուքը դաւաղանի հարուածներ իջուցին անոր գլխուն, եւ միւսներն ալ ձեռքը գտնուած զոյգ մը կօշիկն ու դրպանին եղած դրամը կողոպտեցին:

Սթամպուլ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Ղալաթիոյ վաճառատուն մը, որոյ սեպհականատէրերն են Տ. եւ Ընկ., իւր վճարքը դադրեցուցած է: Պարտքը 10,000 ոսկի կը հաշուեն:

Նէօլոտս լրագիրը խել մը նամակներ եւ հեռագրեր հրատարակած է, որք Օսմանեան գաւառաց մէջ գտնուող յունաց մանաւանդ քահանայից կողմէ ղրկուած են, եւ անցեալներն եղած ցոյցին վրայ ցաւ կը յայտնեն:

Կ. Պոլսոյ Յունաց ազգային ժողովոյ չորս անդամոց ընտրութեան ժամանակը լրացած լինելով, անոնց տեղ նոր ընտրութիւններ կատարուեցան, եւ Վեհ. Սուլթանին բժշկապետ Մավրոյէնի էֆէնտին, Եէնիտունեա Տեմիթրոպէի, Բառբալի եւ Հաճի Բոլոյ էֆէնտիներն երեսփոխան ընտրուեցան:

Նիկոմիդիայէն հետեւեալը կը գրեն Նէօլոտս լրագրոյ:

"1881 տարւոյ մայիս ամսոյ մէջ քանի մը Զէյբէքներ Ամերիկայի բողոքական մը կողոպտեցին, որ Բիլեճիկի գիւղէն Պարտիզակ կ'երթար: Այս չարագործք Գարաճաքալը անուն արջառաց վաճառականի մ'ալ կողոպտած էին: Քաղաքիս իշխանութիւնն յաջողեցաւ յիշեալ աւազակները ձերբակալելով Կ. Պոլիս ղրկել քննադատուելու համար: Այս չարագործներէն մին, որ Աբիչ Մէհմէտ կը կոչուի, յաջողելով փախչիլ Նիկոմիդիա վերադարձաւ՝ եւ այլ աւազակաց հետ ընկերանալով իւր չահատակութեանց ընթացքը շարունակեց բնակչաց ահ եւ սարսափ ազդելով: Զայն եւ իւր ընկերները ձերբակալելու համար ազդու միջոցներ ձեռք առնուեցան: Հարիւրապետ Եուսուֆ աղան 20 զինեալ գիւղացւոց եւ 4 հեծեալներու գլուխն անցած՝ յիշեալ աւազակաց ետեւէն ինկաւ եւ անոնց քով հասաւ Թօփալ-Չիֆթլիք կոչուած անտառին մէջ: Հոն եղած կռւոյն մէջ աւազակապետ Աբիչ եւ իւր ընկերներէն երեքը վիրաւորուելով բռնուեցան: Չարագործներն այժմ Նիկոմիդիոյ մէջ բանտարկուած են: Իսկ հարիւրապետ Եուսուֆ աղայի հրամայած խումբէն անձ մը միայն վիրաւորեցաւ:"

Ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ալի անուն երեսնամեայ երիտասարդ մ'ատրճանակով ինքզինքն սպաննած է: Վրան 5 ոսկի եւ սիրահարական երգ մը գտնուելով, կը կարծուի թէ տարփանաց արդիւնք մ'է այս անձնասպանութիւն:

Բերայի Բէլուգ աղա կոչուած թաղին գիշերապահն երէկ առաւօտ Միքէ անուն հայազգւոյ մը դիակը գտաւ, որ Ղալաթիոյ կողմը վաճառականի մը քով գործակատար է եղեր: Դժբաղդ հայազգին խեղդուած էր եւ գլուխը տապարի հարուածներով ջախջախուած: Այս մասին քննութիւն մը բացուած է եւ արդէն քանի մ'անձինք ձերբակալուեր են:

Սթամպուլ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ երէկ առաւօտ Ղալաթիոյ կողմը Եաղըճը կոչուած փողոցին մէջ գտնուող նպարավաճառի մը խանութը գողեր մտնելով մահուան սպառնալեօք սնտուկին մէջ գտնըւած դրամը պահանջեր են. սակայն նպարավաճառը մերժեր է. ասոր վրայ գողերն իրենց դաշոյններն հանելով՝ նպարավաճառին ձեռքն ու գլուխը վիրաւորեր եւ խանութին մէջ գտնուած բաները կողոպտելով փախեր են:

Ռուսական Կոլոս լրագրին խափանումն արդէն ծանուցինք: Այս ազատամիտ թերթ՝ իւր վերջին թիւերէն միոյն մէջ՝ Սքոպելէֆ զօրավարին ի Փարիզ արտասանած բանախօսութեան վրայ խօսելով, ըսած էր թէ այս վայրկենիս, երբ ամեն Ռուս քաղաքացւոյ պարտականութիւնն է իւր հայրենեաց ներքին խնդիրներովն զբաղիլ, եւ տնտեսական, բարոյական եւ հասարակային բարենորոգմանց վրայ խօսիլ, անմտութիւն է ժողովուրդը գըրգռել դէպի պատերազմ, ինչպէս ըրած է Սքոպելէֆ: Այս տեսակ անձինք, կ'ըսէր Կոլոս, կամ բարեմիտ են, եւ յայնժամ յոյժ վերացական պէտք է լինին, կամ չարամիտ են, եւ յայնժամ Ռուսիոյ թըշնամեաց կարգը պէտք է դասուին: — Կը յիշուի թէ այսպէս համասլաւեան շարժման դէմ խօսելուն համար էր որ Կոլոս լրագիրն Իգնաթիեֆ զօրավարին խստութեան արժանացաւ:

Լոնտրայէն մարտ 18 թուով կը գրեն.

"Պահպանողական (Թօրի) կուսակցութեան գլխաւորները Պ. Կլատսթօնի օրինակին հետեւեցան: Վիճաբանութեանց փակման խնդրոյն վրայ սկսելիք վիճաբանութեանց համար իրենց համախոհներէն միթինկ մը գումարեցին Գարլթըն քլիւպին մէջ, որ ծայրայեղ պահպանողականաց մեծ կեդրոնն է: Երկու հարիւրի չափ քաղաքագէտք ներկայ կը գտնուէին, որոց մէջ էին նաեւ Պիքընսֆիլտի նախարարութեան բոլոր անդամք: Թէպէտ Միթինկն առանձնական հանդամանք մ'ունէր, սակայն իւր հաւանութիւնք տուաւ Սըր Սթաֆորտ Նորթքօթի առաջարկած եւ Լորտ Սալիսպըրի պաշտպանած ծրագրին, որ էր՝ վիճաբանութեանց փակման խնդրոյն վրայ Պ. Կլատսթօնի ըրած առաջարկին ընդդիմանալ:

"Պահպանողականք՝ Պրայթընի արմատական երեսփոխան Պ. Մարիոթի առաջարկած հետեւեալ բարեփոխութեան յարեցան. "Երեսփոխանաց ժողովը գոհ չպիտի լինի այնպիսի կանոնադրութենէ մը, որ վիճաբանութիւն մը փակելու իշխանութիւն կուտայ որ եւ է թուով մեծամասնութեան մը:"

Պահպանողական կուսակցութեան երկու գլուխներն յանձնարարեցին նաեւ իրենց կուսակցութեան, որպէս զի Իրլանտացւոց հետ ունեցած յարաբերութիւններուն մէջ խոհեմութիւն ցուցնեն: Նախարարք այսօր կէս օրէն յետոյ Պ. Կլատսթոնի քով գումարուեցան յառաջիկայ շաբթու մէջ բռնելիք ընթացքնին որոշելու համար: Որոշուեցաւ որ Նախարարութիւնը պիտի շարունակէ պարզ մեծամասնութեան քուէով վիճաբանութիւն մը փակելու որոշումը յանձնարարել:

Տարօրինակ լուրեր անպակաս են Ռուսական մամլոյն մէջ: Մոսքովայի Թելեկրաֆ լրագրին թղթակիցը փետր. 22 թուով կը հեռագրէ Կ. Պոլսէն թէ ի մօտոյ պատերազմ պիտի ծագի ընդ մէջ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի: Հոս (Կ. Պոլիս) պատերազմական մեծ պատրաստութիւնք տեղի կ'ունենան:

Այս լուր ո՛չ միայն անհիմն է, այլ եւ ծիծաղելի եւ անհաւանական:

Մարտ 1ին, որ Ռուսիոյ Աղեքսանդր Բ. կայսեր սպանման տարեդարձն էր, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Տփղիսի Քրիստոնէից եկեղեցիներուն, Հրէից սինակօկին եւ իսլամաց մզկիթին մէջ:

Պազէն Մարէշալը դեռ կ'ապրի Սպանիոյ մէջ, եւ Փարիզէն անգլիական լրագրի մը տուած տեղեկութեան նայելով, մտադիր է եղեր Մեքսիքոյի պաշարման եւ անձնատուութեան պատմութիւնը գրել: Շատ ուշ չէ՞ ինքզինք արդարացնելու համար:

Ֆրանքֆորթի կազէթին տնօրէն, Գերմանիոյ յառաջդիմական կուսակցութեան հանրածանօթ գլուխ եւ Պիսմարք իշխանին թշնամի Պ. Սոննըման այս օրերս մայրաքաղաքս եկած է: Պ. Սոննըման 1870ին ազդուապէս բողոքած էր այն պատերազմին դէմ, զոր Գերմանիա մղեց ընդդէմ Ֆրանսայի:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վարչական խորհուրդն երէկ յոյժ ստիպողական խնդրոյ մը համար ի նիստ գումարեցաւ:

Յիշեալ խնդրոյն վրայ տեղեկութիւն հրատարակել տարաժամ կը կը թուի:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսական յանձնաժողովն այսօր եւս կը գումարի ի Բ. Դուռն յիշեալ խնդրոյն վրայ իւր տեղեկագրին խմբագրութեանն ընթանալու:

Ծանուցինք արդէն թէ Երեւանոյ մէջ կալուածական Պանքա մը կը հիմնուի, նոյն ձեւով եւ նոյն նըպատակով, զորս մեր քանիցս առաջարկած եւ պահանջած ենք Օսմանեան Հայաստանի գիւղացւոց եւ արհեստաւորաց համար: Այս մասին թղթակից մը Երեւանէն գրելով, սա դիտողութիւնը կ'ընէ. "Տարակոյս չկայ թէ այդ հիմնարկութիւն մեծ ազդեցութիւն կ'ունենայ երկրագործութեան զարգացման վրայ, բայց մինչեւ մեր երիտասարդք չե՞ն կրնար իրենց ոյժերով իրագործել զայն, ինչ որ այս վայրկենիս անհրաժեշտ է մեր երկրի տնտեսական ոյժերը չստրկացնելու եւ մեծամասնութեան օգնութեանը հասնելու համար: Արդեօք ժամանակ չէ՞ ամեն քաղաքներու եւ մանաւանդ գիւղերու մէջ հիմնել "փոխատու-խնայողական" ընկերութիւններ:"

Ռուսահայաստանի Շուշի քաղաքին մէջ հրատարակութեան ձեռնարկուած ԳՈՐԾ ամսագրին առաջին թիւն ամսոյս դէպի վերջերը պիտի ելնէ:

Ինչպէս կանխաւ ծանուցած էր, փետր. 28ի կիրակին Տփղիսի Հայոց վանքին Մայր Եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Ֆրանսացի Հայագէտ հանգուցեալ Եդուարդ Տիւլօրիէի յիշատակին համար: Մամբրէ վարդապետ կարճ դամբանականով մը ցոյց տուած է հանգուցեալ գիտնականին առ Հայոց ազգն ու նորա գըրականութիւնն մատուցած ծառայութիւնները: Հանդիսականք բազմաթիւ եղած են:

Դիլիջանից մեզ գրում են թէ կարսի նահանգում գտնուած բոլոր տաճիկները գաղթում են դէպի օսմանեան սահմանների այն կողմը, թողնելով դատարկ իրանց բնակութիւնները: Շիրակայ վարչութիւնը թոյլ է տուել որ այդ գաւառի Հայերը խնդիրքներ ներկայացնեն այն գիւղերի մէջ զետեղուելու, որոնց բնակիչները գաղթում են դէպի Թիւրքիա: Եւ արդէն, ինչպէս գրում է թղթակիցը, բազմաթիւ խնդիրքներ ամեն կողմից սկսում են ներկայացուել կովկասեան կառավարութեան: (Մշակ)

Զմիւռնիոյ առաջնորդ Գեր. Տ. Մելքիսեդեկ Ս. Եպիսկոպոս՝ Անգլիոյ թագուհւոյն անձին դէմ կատարուած սպանութեան փորձին ի դերեւ ելնելուն առթիւ վերջին կիրակի օրը Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյն հանդիսաւոր աղօթք կատարեր է, ուր Վեհ. Սուլթանին կենաց համար ալ ջերմ բարեմաղթութիւններ եղեր են: Ժողովրդեան խուռն բազմութիւն մը այն հանդիսին ներկայ գտնուեր է: (Հայրենիք)

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—o—

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՐԵՒԵԼԵԱՆ-ՌՈՒՄԵԼԻԷ

—==—

(Մեր յատուկ թղթակցէն)

Փիլիպէ, 11/23 Մարտ 1882.

Այստեղ քաշուած հեռագրէ մը կ'իմանամ թէ՝ Աւստրիական զօրքերը գիշեր ատեն յանդգնաս հրազէն պարպեր են Հերսէկովինի և Պօսնիոյ Թուրք սահմանագլուխն ըսպասող թուրք զօրաց վերայ, կարծելով որ ապստամբք իրենց մօտեցած են։

—Գայթակղական դէպք։ —Գաւառիս մէջ գտնուած Խաս-քէօյ անուն քաղաքին Պուլղար եպիսկոպոսն Ցէլոբքուբնա-Պուլկարիա անուն պանդոկին մէջ չափէն աւելի Բաքոսի երկրպագութիւն ընելով, պատերուն վերայ իբրև զարդ կախուած Գերմանիոյ և Աւստրոյ-Հունգարիոյ կայսերաց պատկերները վար առնել կուտայ և կտոր կտոր կ'ընէ։

—Ի Սօֆիա, Պ. Ջանքօֆի աքսորանքէ վերադարձին համար եղած ջանքերն ապարդիւն մնացեր են։ Տիկին Ջանքօֆի աղերսագրին ալ մերժական պատասխան տրուեր է Պետական ժողովոյ կողմանէ։ Իշխանին խորհրդականք կը կարծեն որ՝ եթէ Պ. Ջանքօֆ ազատութիւն գտնէ, կրկին խռովութիւններ յարուցանելու հետամուտ պիտի լինի։

—Նուվօ-Թան (Նովոիէ Վրէմիա) անուն թերթն՝ որ Իխնաթիէֆ կոմսին բերանն է, իւր վերջին թիւերէն միոյն մէջ Պերլինի Կազէթ Նասիօնալի մի գաղափարին դէմ կը յարձակի։ Այս վերջին թերթը սա՛ համոզումն ունի եղեր որ՝ Պուլղարիա, Սերպիա և Պօսնիա մէկ գաւառ պիտի լինին Աւստրիոյ վեհապետութեան ներքև։ Նուվօ-Թան կ'ըսէ թէ՝ շատ կը կասկածիմ որ Միլան և Ալէքսանդր իշխաններն յօժարակամ իրենց իրաւունքէն դադրին յօգուտ և ի շահ Աւստրոյ-Հունգարիոյ։ Դարձեալ Նուվօ-Թան աւելի բնական կը գտնէ մի Պալքանեան դաշնակցութեան (քօնֆէտէրասիօն) ստեղծումն ընդ պաշտպանութեամբ Սև-լերին իշխանին։ Պօսնիա և Հերսէկօվին ալ բնականաբար պիտի մասնակցին այս դաշնակցութեան։ Այս իշխանութեանց իւրաքանչիւրն իւր վարչական ինքնօրինութիւնը պիտի պահէ։ Իսկ գալով բանակին, արտաքին աշխարհակալութեան և առևտրական գործոց, այս երեք վարչական գլուխը պիտի անօրինուին Նիքիթա իշխանէն, խորհրդակցութեամբ մի կեդրոնական խորհրդարանի։

Նուվօ-Թանի այս տեսական հիմնագիծն եթէ իրօք գործնականին մէջ դժուարութեանց պատահելու դժբաղդութիւնը չի կրէ, Ռուսական Սան-Սթեֆանոյի գաղափարը պիտի ծնանի Պալքանեան թերակղզւոյն մէջ։

—Մակեդոնիայէն ասա հրատարակեալ Մարիցա անուն Պուլղար թերթին եկած նամակաց նայելով, Սերպիայէն բաւական խռովայոյզ մարդիկ պիտի երթան ի Մակեդոնիա խռովութիւն յարուցանելու և մինչև իսկ մի քանի գիւղեր և քաղաքներ այրելու համար, որպէս զի այս հանճարեղ միջոցաւ Եւրոպիոյ ուշադրութիւնն այս Անդրբալքանեան գաւառին վերայ դառնայ։

—Ցիշեալ Մարիցա թերթն անցեալ շաբաթ Խրիսթաքի փաշային յուղարկաւորութեան ատեն ի Պէշիկթաշ ծագած գայթակղական դէպքը Մասիսէն առնելով հրատարակած և լաւ կերպով հեղնած և պախարակած էր ցոյն կղերն և ցոյն եկեղեցին։

Եթէ անգամ մ'ալ Բերայի Ցունաց Սիլլօղօսին մէջ Հայ ազգին քրիստոնէութեան ծագման և նորա ճշմարիտ քրիստոնեայ լինելուն վերայ մի ճառ արտասանուի, ի՞նչ լաւ կ'ըլլայ։ Այն ատեն [illegible] ծառայող ազգն կ'իմանայ թէ՝ եթէ արդէն իմացած չէ, Հայք ևս ճշմարիտ օրթոտօքս են։

—Կ'ըսուի թէ՝ ինչ ինչ խնդրոց համար՝ որոց անմիջական լուծումն անհրաժեշտ դատուած է գաւառիս ընդհանուր կառավարիչ Ալէքօ փաշայի կողմանէ, Նորին բարձրութիւնը գաւառական ժողովն յարտասովոր նիստ պիտի հրաւիրէ։

—Քաղաքիս կառավարական բըժիշկները տեղեկագիր մատուցանելով առ որ անկ է, յայտարարած են թէ՝ քաղաքիս բանտերուն մէջ բանտարկեալ անձանց մեծագոյն մասն հիւծական ախտի ենթարկեալ են։ Ըստ կարծեաց բժիշկներուն, այս սոսկալի հիւանդութեան պատճառն է խոնաւութիւնն և օդոյ պակասութիւնն։ Ահա մի իրողութիւն, որ Արևելեան-Ռումէլիի կառավարութեան պատիւ չի բերեր. զի փոխանակ ապաշխարանաց տեղեր ունենալու, ունինք ա՛յնպիսի խաւարչուտ բանտեր, ուր փակուելու դժբաղդութիւնն ունեցող անձինք իրենց աչաց առջև ո՛չ այլ ինչ կը տեսնեն, եթէ ոչ չարչարանք և և մահ։

—Անցեալ շաբաթ քաղաքիս հեռագրատան առաջին տեսուչը տեսնելով որ՝ երկրորդ տեսուչը իւր տեղը պիտի անցնի և ինք այնուհետեւ նորա իշխանութեան ներքև պիտի մնայ, գիշերային ժամ 2ին միջոցները կաղով լեցուն մեծ շիշ մը կ'առնու և կ'երթայ հեռագրատուն, ստորին յարկի և բնական կարեաց տեղւոյն բոլոր պատերը լաւ մը կը ծեփէ կաղով և ինքն կը հեռանայ, համոզուած լինելով որ՝ եթէ պաշտօնեայներէն մին ճրագ ի ձեռին պատերուն մօտենայ, անմիջապէս կաղը պիտի բռնկի։ Պահապանն՝ որ յիշեալ դաղանաբարոյ մարդը տեսեր է, բայց վրան ամենևին չէ կասկածեր, կաղին հոտն առնելով, կ'երթայ հեռագրատան պաշտօնէից կ'իմացունէ. սոքա ևս ստուգութիւնն յայտնելով, այն գիշեր չար մարդը բնակած տանը մէջ կը ձերբակալուի։ Ըստ պատժական օրինաց, կարծեմ 4-5 տարի բանտարկութեան մատնուեր է։

—Բեդրբուրկ մեռած Բաչրօֆ անուն Պուլղարին Արևելեան-Ռումէլիի կառավարութեան կտակած գումարին քանակութիւնը տակաւին յայտնի չէ։

Ի՞ՆՉ Է "ԱԶԳ" Ը

—o—

Հանրածանօթ գիտնական և Արևելագէտ Պ. Ռընան Փրանսայի գրագէտը մօտերս Սորպոնի մեծ ամփիթատրին մէջ, ի Բարիզ, մի բանախօսութիւն ըրաւ սա հարցի վրայ. "Ի՞նչ է Ազգ մը"։ Ցէպա լըրագիրը կը հրատարակէ առաջին մասն այս դասախօսութեան, որ մեծ յաջողութիւն ունեցեր է։ Հետևեալ հատուածը կը թարգմանենք Ցէպայէն.

"Մոռացումը, կամ թէ ըսենք, պատմական սխալն, էական տարր մ'են ազգի մը կազմութեան մէջ, և այսպէսով է որ պատմական ուսումնասիրութեանց յառաջդիմութիւնն յաճախ վտանգ մ'է ազգութեան համար։ Եւ յիրաւի, պատմական քննութիւնն ի լոյս կ'ածէ բռնութեան գործեր, որք տեղի ունեցած են ի սկզբան ամեն քաղաքական կազմակերպութեանց, մինչև իսկ անոնց՝ որք յոյժ բարի և օգտակար արդիւնք ունեցած են։ Միութիւնը բռնի ուժով կը կատարուի միշտ. Հիւսիսային Փրանսայի Հարաւային Փրանսայի հետ միացումն յառաջ եկաւ ջարդով մը և ահաբեկութեամբ մը, որ գրեթէ դար մը տևեց։ Փրանսայի թագաւորն, որ աշխարհի վրայ կեցած ազգային ամենէն կատարեալ միութիւնն յառաջ բերած է, հեռուէն դիտուելով կորուսած է այժմ իւր յարգ. իւր կազմած ազգն անիծեց զնա, և այսօր մշակեալ միտքերը միայն գիտեն թէ ի՛նչ կ'արժէր նա և ի՛նչ ըրաւ։

"Արևմտեան Եւրոպիոյ պատմութեան այս մեծ օրէնքներն հակապատկերներու միջոցաւ աւելի ըղձալի կը լինին։ Փրանսայի թագաւորին մասամբ բռնաւորութեամբ, մասամբ ալ իւր արդարութեան շնորհիւ զարմանալի կերպիւ ի գլուխ հանած ձեռնարկին մէջ շատ երկիրներ անյաջող եղած են։

"Ս. Ստեփաննոսի թագաւորական թագին ներքև Մաճարք և Սլաւք նոյնչափ անջատ և իրարմէ տարբեր մնացած են, որչափ էին ութ հարիւր տարի առաջ։ Հաբսպուրկի կայսերական գերդաստանն իւր երկիրներու զանազան տարրերն ի մի ձուլելէ հեռի, զանոնք իրարմէ անջատ պահած է և սաեպ իրարու դէմ ալ հանած է։ Ի Պոհեմիա, Չէք (Սլաւ) տարրն և Գերմանացի տարրը նոյն դիրքն ունին իրարու նկատմամբ ինչ որ ձէթն և ջուրը կ'ունենան գաւաթի մը մէջ։

"Թուրքական քաղաքականութիւնն և ազգութեանց ըստ կրօնի բաժանումը ծանրագոյն հետևանքներ ունեցած է. Արևելքի կործանման պատճառ եղած է։ Առէ՛ք իբրև օրինակ Արևելեան քաղաք մը, որպէս Սելանիկ կամ Զմիւռնիա, հինգ կամ վեց համայնքութիւններ պիտի գտնէք հոն, որոց իւրաքանչիւրն իւր յատուկ յիշատակներ ունի, և որք իրենց միջև գրեթէ ոչինչ ունին հասարակաց։ (*)

"Արդ, ազգի մը էութիւնն այս է որ բոլոր անհատք շատ բաներ ունենան ի միասին իբրև հասարակային, և նոյնպէս ամենն ալ շատ բաներ մոռցած լինին։ Փրանսայի ո՛չ մէկ քաղաքացի չգիտեր թէ ինք Պուրկի՞նտ է, վիզիկո՞թ է, Ալէ՞ն է, են. Փրանսայի ամեն քաղաքացիք մոռցած պէտք է լինին Ս. Բարթողիմէոսի (հանրածանօթ ջարդին) գիշերն, Հարաւոյ ջարդերն, ի տասներեքերորդ դարու։ Փրանսայի մէջ չկան տասն ընտանիք որք փռանկ (Փրէնքք) ծագման մը ապացոյցները կարենան տալ, և եթէ տան իսկ, էապէս թերի պիտի լինի այդպիսի ապացոյց մը, հազար ու մէկ անծանօթ խնամութեանց պատճառաւ, որք կրնան խանգարել ցեղաբանութեանց բոլոր հաշիւները։

"Ուրեմն, այժմեան ազգ մը պատմական արդիւնք մ'է՝ նոյն ուղղութեամբ ընթացող կարգ մը իրողութեամբք յառաջ բերուած։ Միութիւնն երբեմն իրականացած է վեհապետական գերդաստանի մը ձեռամբ, ինչպէս տեղի ունեցաւ Փրանսայի մասին. երբեմն՝ անջատ գաւառաց ուղղակի կամօք, որպէս կատարեցաւ Հոլանտիոյ, Զուիցերիոյ և Պելճիոյ մասին։ երբեմն ալ ընդհանուր զգացումով մը, որ ի վերջոյ յաղթած է աւատապետական իշխանութեան քմահաճ բաժանմանց, ինչպէս եղաւ Իտալիոյ և Գերմանիոյ համար։ Միշտ խորին պատճառ մը կեցած է այս կազմակերպութեանց։ Այդպիսի պարագայի մէջ սկզբունքներ ի լոյս կուգան ամենա չսպասուած դէպքերով։ Մեր օրով, տեսանք Իտալիան իւր յաղթութեամբք միացեալ։ Մէն մի պարտութիւն յառաջ կը տանէր Իտալիոյ գործերը. մէն մի յաղթութիւն կը կորսնցնէր Թուրքիան. զի Իտալիա ազգ մ'է, իսկ Թուրքիա, փոքր Ասիայէն դուրս, ազգ մը չէ։ Փրանսայի համար փառք մ'է Փրանսական Մեծ Յեղափոխութեամբ յայտարարած լինիլը թէ ազգ մ'ինքնին գոյութիւն ունի։ Պէտք չէ դժգոհինք երբ տեսնենք թէ մեր օրինակին կը հետևին ուրիշներ։ Ազգութեանց սկզբունքը մերն է։

"Բայց, ի՞նչ է ուրեմն ազգ մը։ Ինչո՞ւ համար Հոլանտա ազգ մ'է, իսկ Հանովեր կամ Բարմայի Մեծ-Դքսութիւնն ազգ մը չէ։ Ի՞նչպէս Փրանսա կը շարունակէ լինել ազգ մը, մինչ այն սկզբունք, որ ստեղծեց զինք, անհետացած է։ Ի՞նչպէս կը լինի որ Զուիցերիա երեք լեզուներ, երկու կրօններ, երեք կամ չորս ցեղեր ունենալով համերձ ազգ մ'է, իսկ Թոսքանա, օրինակի համար, որ այնչափ համասեռ է, ազգ մը չէ։ Ինչո՞ւ համար Աւստրիա Պետութիւն մ'է և ոչ Ազգ մը։ Ի՞նչ բանի մէջ ազգութեանց (Նասիօնալիթէ) սկզբունքը կը տարբերի ցեղերու (ռաս) սկզբունքէն։ Ահա՛ կէտեր, որոց վրայ խոհուն միտք մը կ'ուզէ ճիշդ գաղափար ունենալ, ինք իւր մտաց մէջ համաձայնութիւն մը յառաջ բերելու համար։

"Աշխարհի գործերն ընդհանրապէս այս տեսակ խորհրդածութեամբք չեն կարգադրուիր. բայց մշակեալ մտաց տէր անձինք կ'ուզեն պատճառ մը, շարժառիթ մ'երևան հանել այս նիւթոց մէջ, և խուզարկել այն շփոթութիւններ, որոց առջև կանգ կ'առնուն թեթև միտքեր։"

(*) Այս հատուած ևս արտատպուած է կէս պաշտօնական Լա Թիւրքիին մէջ։

Բ. Փ.

ՊՏՈՅՏ ՄԻ ԳԱՂԱՓԱՐԱՑ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

—=—

Գ.

Ռոպէր Ֆիւլդըն ամերիկացին շոգին գործածել ալիքները նուաճելոյ։ Մի նշանաւոր օր էր մարդկութեան համար 1803 տարւոյն վերջին օրերէն մ'ին ուր առաջին անգամ Սէնի վրայ շոգենաւու առաջին յաջող փորձն եղաւ։ Գաղիոյ գիտութեանց ճեմարանն յիմարութիւն հռչակեց Ֆիւլդընի գիւտն, բայց այսօր այդ յիմարութեան շնորհիւ մարդիկ անդունդները կը ծաղրեն, կը դիմադրաւեն մրրկաշունչ հողմոց և Ովկէանու անկախ ու անհետ ուղիներէն կ'ընթանան անկասկած ու սրընթաց, ոչ ևս պաղատելով Եւղոսի որ փչէ և ուռուցանէ իւրեանց առագաստներն։ Այսպէս ամեն նոր գաղափար՝ յերևելն՝ ծաղրուած է զառաջինն ամենէն իմաստուն մարդերէ. մարդիկ ա՛յնքան յարած են հնոյն, աւանդութեան, որ դժուարաւ կը խզեն զիրենք անցեալին հետ կապող հանգոյցներն։ Ճշմարտութիւնը բիւր խոչնդոտներու մէջէն կը հորդէ իւրեան ուղի։ Բայց այս օրուան յիմարութիւնն վաղուի իմաստութիւնն է. ո՞չ ապաքէն խաչին յիմարութիւնն այլ յաղթեց աշխարհի իմաստնոց, գահճաց ստրկուն և Ովլիմպեան աստուածոց, ու թագակալ գլուխներն իսկ բերաւ խոնարհեցոյց իւր ոտից առջև։ Ո՞վ կը տարակուսի այսօր կալիլէոսի յայտնած ճշմարտութեան վերայ. իւր առաջին գրքին մէջ կ'ուսանի զայն այսօր մանուկն. սակայն հէքն կալիլէոս, եօթանասնամեայ, ծունր կը դնէր հաւատաքննութեան ատեանին առջև և կ'ստիպուէր ուրանալ իւր գիտական փորձառութիւնքն որ Աստուածաշունչի տիեզերագրական սկզբունքները "սրբագրել" կը յանդգնէին։ Բայց ճշմարտին սիրահար ոգւոյն դժպհի է հրաժարիլ անոր. յատն կ'ելնէր կալիլէ և ոտքը գետին կը զարնէր ու կը գոչէր. է ըսուի թէ "Եւ սակայն կը շարժի նա"։

թէ չլինէին ճշմարտութեան անձնուէր ոգիներ, որք թշուառութիւնը, տանջանքն ու մահն առ ոչինչ դրելով յաւիտենին մի վսեմ հաւատարմութեամբ, փրկաւէտ ճշմարտութիւններով և գիւտերով օժտել զմարդկային սեռն, ո՞ւր պիտի լինէր այսօր մարդկութիւն . . .

Դ.

Այսպէս մինչ Յովհ. Կութէնպէրկ Արպօկաստի կիսաւեր վանաց մի խցկին մէջ կ'առանձնանայր ըմբաղել իւր աստուածային գործոյն պատրաստութեան, կը մռմռային նորա դէմ և կ'ամբաստանէին զնա իբրև վհուկ՝ կախարդ՝ դիւաց հետ բանակցող։ Բայց նա այն վայրկեաններուն իւր շարժական տառերը կը քանդակէր, մելաններ կը բաղադրէր, գլաններ կը ձևէր, տպարական մամլոյն նախատիպը կ'երևէր, լցուած իւր արարչական գործոյն սրբութեան, մեծութեան և այնու գործելի յեղափոխութեան զգացմամբ, կը նախազգայր թէ իւր մեքենայէն լուսոյ հեղեղներ պիտի ժայթքէին աշխարհի վերայ որ կը նստէր ի խաւարի. թէ գիրքն ձեռագիր, երկայն յոգնութեամբ ու համբերութեամբ ընդօրինակեալ և հազուագիւտ, ոչ ևս ոմանց, մի քանի մեծատանց և իշխանաց սեփականութիւնն պիտի լինէր(*), այլ մեքենայէն բազմապատկեալ պիտի սփռէր տարածուէր՝ ժողովրդեան ամենէն համեստ խրճիթներու և անկեանց մէջ, և ամենէն խոնարհ հոգիներու պիտի տանէր հացն ճշմարտութեան, որպէս երբեմն Աստուածային-Մարդոյն ձեռին մէջ բազմապատկեցան մի քանի նկանակ և ձուկ և յագեցուցին անթիւ ժողովուրդ. անշուշտ, թէ այլ ևս չգոյր վտանգ հանճարոյ երկոց կորստեան, զի գաղափարն, միանգամ կենալով այդ գործոյն տակ, դուրս պիտի գայր անոր անմահութեան կնիքով դրոշմուած, թէ իմացական աշխարհին մէջ այլ ևս ջնջուած էին ժամանակըն ու միջոցն, որպէս 4 դար յետոյ Սդիֆէնսընի մեքենայն պիտի ջնջէր զայն նիւթական աշխարհէն, և խօսքն ու մտածութիւնն պիտի կարէին անցնէին դարերն ու աշխարհներն, մասնաւոր անընդհատ յարաբերութեան ու խօսակցութեան մէջ դնելով անցեալն, ներկայն ու ապագայն, հիւսիսն ու հարաւն, արևելքն ու արևմուտքն, և թէ այդ ամեն ոգիներէ, ամեն ժամանակներէ և ամեն ազգերէ ելած լուսոյ ճառագայթք միմեանց պատահելով՝ բորբոքելով ստուարանալով պիտի լուսաւորէին մի անհուն ջահ բարոյական աշխարհի երկնից միջակէտ, ջահ տիեզերակա՛ն բանին . . . . Անշուշտ այս նախազգացումն էր որ կը յուզէր Յովհաննէս Կութէնպէրկի ներհը խորհըրդաւոր երազով, յորում իւր առաջին գասը փայտի կտորի մի վերայ քանդակելէ և իւր ձեռին

(*) «Ընկերութեան գլուխը լուսի մէջ էր, իսկ ոտքերն՝ ստուերի մէջ»։

(Լամարդին, Կեանք Կութէնպէրկի)։

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(30)

ԺԻՒԼ ՎԷՐՆ

ՅԵՐԿՐԷ Ի ԼՈՒՍԻՆ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

97 ԺԱՄՈՒ ՄԷՋ

=o=

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

ՔՈԼՈՒՄՊԻԱՏ

=o=

Սակայն, Թամբա-Թաունի ժողովուրդը, թէև իւր առևտրական և արուեստական բուռն եռանդէն անձնատուր եղած, կըն-Բլիւֆի հետաքրքրաշարժ գործողութիւնները չմոռցաւ։ Ընդհակառակն, անոր ձեռնարկին ամենամանր պարագաները, ամենաթեթև բըչի հարուածն անոր ջերմ համակրութիւնը կը գրաւէին, քաղաքին և Սթօն'ս-Հիլի միջև անդուլ երթևեկ կար, թափօր կամ մանաւանդ ուխտագնացութիւն մը։

Արդէն կրնար նախատեսուիլ թէ փորձին օրը, հանդիսատեսաց բազմութիւնը միլիոններով պիտի համրուէր, վասն զի արդէն աշխարհի ամեն կողմերէն կուգային կը խուռնէին անձուկ թերակղզւոյն վրայ։ Եւրոպա յԱմերիկա կը գաղթէր։

Բայց, մինչև այն ժամանակ, ճշմարիտն ըսելով, եկողներուն հետաքրքրութիւնն ըստ բաւականին գոհ չէր եղած։ Շատեր թնդանօթին ձուլումը տեսնելու կը փափաքէին և միայն անոր մուխերը տեսան, որ քաղցեալ աչքերու համար յոյժ քիչ էր. բայց Պարպիքէյն չուզեց մարդ ընդունիլ այն գործողութիւնը տեսնելու։ Աստից քրթմնջիւն, դժգոհութիւն, տրտունջ ծագեցաւ նախագահին դէմ. զինքը բամբասեցին իբրև արձակապետական, և իւր վարմունքը "նուազ ամերիկեան" յայտարարեցին։ Գրեթէ խռովութիւն մ'եղաւ Սթօն'ս-Հիլի ցըցապատնէշներուն շուրջը։ Պարպիքէյն, ինչպէս գիտեն ընթերցողք, անդրդուելի մնաց իւր որոշման մէջ։

Բայց երբոր Քոլումպիատ ամբողջապէս չինուեցաւ, դռնփակը չկրցաւ այլ ևս շարունակիլ, և իրօք անպատեհ և դժգոհի գործ մը կը լինէր իւր դուռները փակել, և չարագոյն ևս, մեծ անխոհեմութիւն կը լինէր դժգոհեցնել և դրդուել հասարակաց զգացմունքն։ Ուստի Պարպիքէյն բացաւ իւր շըջափակին ամեն եկողներուն. բայց իւր գործնական խելքէն մղուելով, որոշեց դրամական շահ մը հանել հասարակաց հետաքրքրութենէն։

Ցիրաւի, փոքր բան չէր տեսնել աչօք Քոլումպիատը, բայց Ամերիկացւոց համար ծայրագոյն երջանկութիւն կը թուէր անոր խորերն իջնել։ Հետևաբար չկար հետաքրքրուն մը, որ չուզէր այդ մետաղեայ անդունդին ներսի կողմը գնելու հաճոյքը վայելել. Ուստի շղթաշարժ մեքենայ մը կախուած գործիկներու միջոցաւ հանդիսատեսք կրցին յագեցնել իրենց հետաքրքրութիւնը։ Կանայք, տղայք, ծերունիք, ամենն ալ պարտք համարեցան վիթխարի թնդանօթին բերնէն մինչև յատակն իջնելով անոր գաղտնիքը թափանցել։ Իջման գինը մարդ գլուխ հինգ տոլար որոշուեցաւ. և հակառակ այս գնոյն բարձրութեան, մինչև փորձին օրը մնացած երկու ամսոյ միջոցին ներկայացեալ այցելուաց բազմութիւնն հինգ հարիւր հազար տոլարի չափ դրամ շահեցուց կըն-Բլիւֆի սնտուկին։

Աւելորդ է ըսել թէ Քոլումպիատին առաջին այցելուներն եղան կըն-Բլիւֆի անդամք, պատիւ մը, որուն իրաւամբ արժանի էր այդ հոյակապ ժողովն։ Այս հանդիսաւոր այցելութիւնը սեպտ. 25ին կատարեցաւ։ Պատուոյ սնտուկ մը վար իջեցուց նախ Պարպիքէյն նախագահը, Ժ. Թ. Մասթօն, Էլֆիսթօն հազարապետը, Մորկան զօրավարը, Պըլոմսպէրի գնդապետը, Մըրչիսոն երկրաչափն և մեծահամբաւ Բլիւպին ուրիշ նշանաւոր անդամներն. ընդ ամենը տասն հոգի։ Տակաւին յոյժ տաք էր մետաղին երկար խողովակին յատակն։ Այցելուք կը խեղդուէին քիչ մը, բայց ի՞նչ ուրախութիւն, ի՞նչ ըզմայլում։ Տասն հոգւոյ սեղան մը պատրաստուած էր այն քարայատակին վրայ, որոյ վրայ կանգնած էր Քոլումպիատ, պայծառապէս լուսաւորեալ ելեկտրական լուսով։ Բազմաթիւ ընտիր համադամներ, որք երկինքէն իջած կը թուէին, իրարու ետևէ եկան կոչնականաց առջև շարուեցան, և Փրանսայի յաւագոյն գինիներն առատապէս խմուեցան այս փառաւոր ճաշին մէջ, որ ինն հարիւր ոտնաչափ գետնին տակը կը տրուէր։

Կոչունքն յոյժ զուարթ և մինչև իսկ յոյժ աղաղակալից եղաւ. բազմաթիւ բաժակներ իրարու բախեցան. Երկրագունդին համար, անոր Արբանեակին համար, կըն-Բլիւֆին համար, Միացեալ-Նահանգաց համար, Լուսնին համար, փեպէի համար, Անահիտի համար, Սէլենէի համար, Գիշերային աստղին համար, Հանդարտութեան խաղաղ սուրհանդակին համար գինի խմուեցաւ։ Երկայն լսափողին ձայնական կոհակներէն տարուելով՝ այս ամեն հուռաները որոտման պէս անոր վերի ծայրը կը հասնէին, և բազմութիւնն Սթօն'ս-Հիլի շուրջը շարուած, սրտիւ և ձայնիւ կը միանար վիթխարի Քոլումպիատին յատակը ծածկուած կոչնականաց հետ։

Ժ. Թ. Մասթօն ինքզինք կորուսած էր։ Արդեօք ձեռքով ու սաքով շարժումներ ընելէ աւելի կը պօռա՞ր, արդեօք ուտելէ աւելի խմե՞ց, այս կէտը դժուարին է հաստատել։ Ինչ որ ալ լինէր, տարակոյս չկար որ իւր տեղը թագաւորութեան մը հետ չէր փոխանակեր. "մինչև իսկ եթէ թնդանօթը լցուէր, կրակ արուելով խոյն բռնկէր, և զինքը կտոր կտոր միջոլորակային միջոցներուն մէջ ղրկէր։"

—o—

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

ՀԵՌԱԳԻՐ ՄԸ

Կըն-Բլիւֆի ձեռնարկած մեծ աշխատութիւնը գրեթէ աւարտած էր, և սակայն տակաւին երկու ամիս պիտի անցնէր մինչև այն օրն՝ յորում ռումբը պիտի արձակուէր դէպի Լուսին. երկու ամիս, որ դարերու չափ երկայն պիտի երևնային ընդհանուր աշխարհի անհամբերութեան։ Մինչև այն ժամանակ գործողութեան ամենափոքր մանրամասնութիւններն ամեն օր հրատարակուած էին լրագրաց մէջ, և ամեն մարդ քաղցեալ և խանդակաթ աչօք կը կարդէր զանոնք. բայց կը վախցուէր որ այսուհետև ժողովրդեան բաշխուած "շահու բաժինը" շատ նուազէր, և ամեն մարդ կը սարսափէր խորհելով որ իւր հանապազօրեայ սրտայուզութեան բաժինն ոչ ևս պիտի ստանար։

Սակայն այնպէս չեղաւ. ամենէն անակնկալ, ամենէն արտասովոր, ամենէն անհաւատալի, ամենէն անհաւանական միջադէպն եկաւ նորէն մոլեգնեցուց թասուն միտքերն, և բովանդակ աշխարհ սաստիկ գրգռութեան մէջ ձգեց։

Օր մը, Սեպտ. 30, երեկոյեան ժամ 3ը քառորդ և ութ վայրկեան անցած, Վալէնթիայի (Իրլանտա) թէլնէօլի և Ամերիկեան ծովեզրին միջև ընկղմեալ պարանին միջոցաւ հեռագիր մը հասաւ ի Թամբա-Թաուն, ուղղեալ առ Պարպիքէյն նախագահ։

Պարպիքէյն պատռեց կնքալից հեռագիրն, և որչափ որ ինքզինք բռնելու կարող էր, շըրթունքը դեղնեցան և աչքերը խաւարեցան՝ երբոր հեռագրին քսան բառերը կարդաց։

Ահաւասիկ հեռագրին պատճէնն, որ այժմ կըն-Բլիւֆի դիւանին մէջ պահուած է։

«ՖՐԱՆՍԱ. ՓԱՐԻԶ
«30 Սեպտ. ժամ 4 առաւօտ.
«Պարպիքէյն, Թամբա, Ֆլօրիտ,
«Միացեալ—Նահանգք։
«Կլոր ռումբին տեղ գլանա-կոնաձև
«ռումբ մը դրէք։ Մէջը պիտի երթամ։
«Աթլանթա շոգենաւով կուգամ։
«ՄԻՇԷԼ ԱՐԴԱՆ»

(Շարունակելի)

տակ ճնշելով՝ մաղաղաթին վերայ զայն ապրել յետոյ, քանիցս յաղթուած անկողին մտնելոյ վայրկեանին՝ կը մրմնջէր «Անմահ եմ ես» ։ Այո՛, անմահ ես դու, ո՜վ մեծ գործաւոր, որ օժտեցիր զմարդկութիւն քո լուսաւոր եւ հրաշագործ մեքենայիւ, — մանգղին ահաւոր խաւարամուտ կուսին —, եւ ստեղծեցիր քաղաքակրթութեան մեծ լծակն ու նոր ժամանակներուն այն մեծ զօրութիւնն՝, յորմէ թագաւորք կ'երկնչին եւ որ կ'անուանի «հասարակաց կարծիք» ։ անմահ ես դու ։ 1640էն ի վեր Գերմանիոյ գրավաճառք եւ Սթրասպուրկի ժողովուրդք քո հարիւրամեակն կը տօնեն, եւ Մայնծա ու Սթրասպուրկ քեզ անդրի են ձօնած ։ բայց ամէն անգամ որ մի այբբենարան կը տպագրուի մանկան ձեռքին, ամէն անգամ որ ժողովուրդն ձեռք կ'առնու Աւետարանն, կը տօնուիս ու կ'օրհնուիս դու, եւ Թօրուալտսընի եւ Դաւիթ տ'Անժէրի հրաշակերտներէն աւելի հոյակապ, աւելի անկործանելի մի արձան է քեզ, երախտագէտ մարդկութեան սիրտն ։

(Շարունակելի) Ռ. Ց. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

—o—

Զ. ՇՈՒՇԱՐ

(Շարունակութիւն)

Մ—ն (Մամիկոնեանք). — Խօլըքանի 1 ժամ հարաւը, Կեօք-Օղլան լերան արեւմտեան կողմը, համանուն գիւղին 1 ժամ, ճանապարհէն ալ 1/4 բարձր մասնաւոր վերատակի մ'ալ եզերքը, լեռնային դիրքով ։ Ունի 20 տուն բնակիչ եւ գիւղին մէջ առողջարար պատուական երկաթաջրոյ բազմաթիւ աղբերակներ բարձր աստիճանի ջերմութեամբ, որ տաք ջրի տեղ տնական այլ եւ այլ պէտոյից կը գործածուի ։

Խ—ն. — Վերնոյն 1/2 ժամ արեւմտեան կողմը 15 տուն բնակչօք ։ Իր խորաձորի ընթացքն ի վեր որ 2 ժամէն աւելի կը տեւէ դէպ յարեւմուտ, շատ հանքային նշաններ կ'երեւին ։

Կ—Ք— (կարմիր քար, Ղըզըլ-Դաշ). — Մամանի 1 ժամ հարաւը նշանաւոր կիրճ է, Շուշայի արեւմտեան հարաւային անկիւնը կարնոյ ճանապարհին վրայ, որմէն կը սկսի Լալըզարի հանքային խոռբաձորը Լըչըք գետի եզերքով, որուն ձախ կողմէն կամ հարաւէն, Պին-կեօլի Ցավլա կոչուած բազուկէն կ'իջնէ Հասան-Սեւու խայտաւոր վտակը ։

Շուշայի այս կողմը Ցավլա բազուկը կը պարսպէ. իսկ արեւելեան կողմերն Ելըրըմէն դէպ հարաւ ձգուած լերինք, որոնք մինչեւ Թըրպի լեռը մասնաւոր անուններ կ'առնուն բստ տեղւոյն, Աըդալ—Ջայլըի, Ղարա-Դաշ, Ղըզըլ-Բիլաճ, Ճէյրան-Թաշլարի եւ այլն, որոնք բանուկ ճանապարհներու վրայ չըլլալով սակաւածանօթ են ։

———

ՊԻՆ-ԿԵՕԼ ԼԵՌ

Այս երկարաձիգ, լայնանիստ, բարձր եւ մշտաձիւն լեռը, Պին-կեօլ կոչուած է իր աղբիւրներուն շատութեամբը, ջրերուն առատութեանն եւ մանաւանդ բազմաթիւ լճակներուն համար, որ հին ժամանակներէ կարգադրուած են ընդարձակ սարահարթին այլ եւ այլ կողմերը՝ կենդանեաց բազմաթիւ խումբեր դիւրութեամբ ջրելու համար, եւ որոց մէջէն մանրիկ ակներով կ'անցնին յորդ աղբերակաց կայտառ վտակները ։

Այս լեռը, ինչպէս կ'երեւի, հիներէն Ալօս կոչուած է. իսկ արդի մերայինք սխալ են Բիւրակնեան լեռան կոչելու ։—Իր գլուխը կարնոյ քաղաքի հարաւային արեւելեան կողմն է, Մշոյ եւ կարնոյ ճիշդ կեդրոնը ։ Հին ատեն զինքը կը շրջապատէին Ցուրսբերանի Մարդաղի, Արշամունիք եւ Դասնաւորք գաւառները. իսկ հիմա արեւելքէն եւ հարաւէն Խնուս եւ Վարդոյ գաւառները. արեւմուտքէն Կղի, Խորասող եւ Շուշար գաւառային վիճակները, եւ հիւսիսէն ալ Թորդման գաւառային մեծ վիճակը ։

Պին-կեօլ ամեն կողմէն հեշտատեսիլ երեւոյթ մ'ունի մեղմ զառիվերով բարձրացած. սակայն Վարդոյ կողմէն, որ հարաւային երեսն է, զառիթափ ահեղ տեսք մը կ'ընծայէ, որուն կեդրոնը չըկեղթեամբ կը բարձրանայ Ճէննէթ-Սարայ կոչուած ընդարձակ սարահարթով կատարը ։

Այս լերան ամենէն բարձր մասը Խնուսայ եւ Շուշարայ մէջտեղն է, որ Բուն Պին-կեօլի կեդրոնը կը համարուի ընդարձակ սարահարթով, հարաւային արեւելքէն հիւսիսային արեւմուտք գրեթէ 9 ժամի չափ միապանդուած ուղղաձիգ ։ Շուշարէն նայուած ատեն կ'երեւին իր մանր եւ մէկ մէկու մօտ չորս կատարները քիչ բարձրութեամբ, որածայր, ապառաժուտ եւ մշտաձիւն ։

Կեդրոնական Պին-կեօլ— կեդրոնական կամ Բուն Պին-կեօլի սարահարթը, որ լճակաւոր մանր հոլխաներու բաժնուած է, 3 ժամէն աւելի լայնութիւն եւ 4 էն աւելի երկարութիւն ունի. խիստ ջրաւէտ է, բայց ոչ զերծ մանր քարուտներէ ։ Այս սարահարթի հորիզոնը խիստ ընդարձակ է եւ գեղեցկապէս կ'երեւին իր 10,000 ոտքէ աւելի բարձր գագաթէն մերձաւոր եւ հեռաւոր լերանց կոհակներն ու երկարաձիգ շղթաները. ոչ միայն Նեմրութ (Ներբովթական), Սիպան (Գուաղ, Մասիս), Կարէդ (Մշկանիք), Մարաթու, Ծովասար, Անտոք եւ փիրպու մշտաձիւն կատարք Ցօրսի. այլ եւ Արարատ եւ կոխոյ ու Պոնտական լերանց պարն իսկ. եւ արեւմտեան կողմերն ալ Պաղըր, Քեօշմէր (Ալիւծ), Շէյթան, Սըրդութ եւ Ա. Լոյս լերինք ալ ։

Իր անթիւ աղբերակներէն մէկը Անմահութեան աղբիւր կը դաւանի բնիկ ժողովրդեան աւանդութիւնը, եւ Մէրիէ Շուէթի (Մարգ. այրեցեալ) մէջ ըլլալ կը հաւատայ. պատմելով թէ Քեօռ-օղլուի ձին այն ջրէն խմելով անմահացեր է. եւ թէ որսի փետրուած կաքաւներ այն ջրի մէջ լուացած ատեն կենդանացեր եւ թռեր են. բայց այդ նախապաշարեալ մարդոցմէն մէկը մինչեւ ցայսօր ոչ այդ աղբիւրը ճանչնալու եւ ոչ անոր անմահութեան շնորհը վայելելու բաղդին արժանացած չէ ։ Գարուն եւ ամառը խիստ զուարճալի է Պին-կեօլի գալարագեղ տեսաքը ։ Նա բոլորովին ծածկուած կ'երեւի կանաչագեղ գալարեաց եւ երփներանգ բազմազգի անթիւ ծաղիկներու նկարէն գորգով, որոնք աւազ անունդ մը կ'առնուն ոչ միայն վճիտ երկնից ցօղոյն եւ նրբին օդոյ զովութեամբ, այլ եւ Եդեմական հազարաւոր աղբերաց ակնաձեռ կայլակներն ըմպելով կը պանծացնեն իրենց այցելուները, այնպէս որ կը սկսին զանիկա երկրաւոր դրախտ մը դաւանիլ ։

Այս սքանչելի տեսարանը գլխաւորապէս կը վայելեն օդաւոր եւ երգասէր թռչնոց տարմեր ու կաքաւներու երամներ եւ աղաւաւներ թեթեւաշարժ երէոց խումբեր եւ երբեմն նաեւ միեղջերու այծեմանց հօտեր, որ ինչպէս հիները կը պատմեն, հարաւային Պին-կեօլի (կօշկար-Պաղա) սեփհական կը համարուէին, բայց այժմ չեն երեւիր ։

Պին-կեօլի հին բնակիչներն եւ անոնց կեանքը պատմութիւնը մեզ չէ ծանօթացուած, վերջին դարերու մէջ Թիւրքմէնոց սիրելի վայր եղած կը թուի երկար ատեն, որուն ներբողեան երգերը մինչեւ ցայսօր կը լսուին Հայոց, Թիւրքմէնաց եւ քրդացած ու թուրքացած Թիւրքմէններու բերնէն ։ Բայց հիմա զանի կը շրջապատեն մեծաւ մասամբ Գըլմիկներ, Քրդեր եւ քիչ ալ Հայեր, որ կարծես թէ այս սիրելի վայրերէն դիտմամբ արտաքսուած ու մերժուած են ։ Ամառը սեւ վրաններով եւ խոյշ հանդրուաններով կը ծածկուի Պին-կեօլ եւ մարական ազգաց ու ցեղերու քաղաքավայր մը կը դառնայ ։ Ամեն կողմերէն անթիւ հօտեր, նախիրներ եւ ջերիվարներու ու ընտիր նժոյգներու կոյտեր լեռը կը շրջապատեն եւ կը գրաւեն ու զարմանալի տեսանք կ'առնուն ։

Պին-կեօլի գալարազարդ ընդարձակ սարահարթին վրայ են Թօփրագ-գալէ եւ Գարա-գալէ (1) բերդերը կոնաձեւ դիրքով, նոյնպէս եւ Դէմիր կամ Թիմուր-գալէ, որ թերեւս այսպէս կոչուած կ'ըլլայ, ինչպէս կը պատմուի, Լէնկ-Թիմուրի այս տեղ շատ անգամ եկած մնալուն եւ հօտանաւոր ու զինուորական հանդէսներ կատարած ըլլալուն նկատմամբ, եւ որուն երկաթի դուռը կէս դար առաջ բերուած եւ Խնուսայ բերդին վրայ կախուած կը կենայ ։ Ճէննէթ-Սարայն ալ հարաւային Պին-կեօլի կեդրոնը բերդաձեւի է կոնաձեւ, եւ դէպ հարաւ Վարդոյ գաւառի վրայ կը նայի ։

(Շարունակելի)

---

(1) Գարա-գալէ մեծամեծ սեւ քարերով շինուած ըլլալուն համար անտեղի չէ Սեւուկ-Բերդակը կարծել. բայց ժամանակը պէտք է ստուգէ ։

ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ

—o—

ՏՈՒՐ ԵՒ ԱՌ ՇՆՉՈՑ (շարունակութիւն)

——

Ա.

Պատմական.—Նախնի կենսաբաններն ամենք կը կարծէին թէ շնչառութիւնն արիւնը պաղեցնելու ծառայէ, իսկ այլք կ'ըսէին թէ շնչերակաց մէջ օդոյ կատարած գերն ոչ այլ ինչ է, բայց միայն ուռեցնել թոքային երակները՝ անոնց մէջէն արեան շրջանը դիւրացնելու համար. յետոյ Պայլ անուն կենսաբան մը թոքերէ դուրս տրուած օդին առողջութեան վնասակար ըլլալը, եւ այսպիսի օդ ծծող էակին վերջապէս մեռնիլը ապացուցանելով հաստատեց. սակայն եւ այնպէս եւ ոչ մէկը կրցաւ գոհացուցիչ լուծում մը տալ խնդրոյն, մինչեւ որ 1777 ին Լավուազիէ հռչակաւոր Ֆրանսացի քիմիագէտը զօրաւոր փաստերով լուծեց այն խնդիրը եւ վերջ տուաւ այլ ընդ այլոց մեկնութեանց ։ Մեծանուն գիտնականը՝ փորձի համար ընդունարանի մը տակ ողջ կենդանի մը դրած եւ զայն քիչ մը ատեն դուրս հանած է, յայնժամ ընդունարանին օդը տարրալուծելով տեսեր է որ մաս մը թթուածին պակսեր եւ փոխարէն մաս մը ածխաթթու աւելցեր է. ահա այս կերպով գտած է թէ մարմնոյն օդոյ մէջ եղած թթուածինը կը ծծէ եւ անոր տեղ ածխաթթու դուրս կուտայ. ուրեմն տուր եւ առ շնչոց ըսելով պէտք է իմանալ օդին մէջ եղած թթուածնոյն թոքերու մէջ այլափոխուելով ածխաթթու կազմելը ։

Աւասիկ բուն իսկ բազմահմուտ քիմիագէտին տուած բացատրութիւնը. «Շնչառութիւնը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ ծանր կամ յամր այրումն ածխոյ եւ թթուածնի, նման կանթեղի եւ կամ մոմի այրման. հետեւապէս շնչող անօդ կենդանիք են ճշմարիտ այրելի նիւթք՝ որ կը վառին ու կ'անհետանան»։ Ինչպէս որ եղը հատած ատեն կանթեղը կը մարի, նոյնպէս ալ կերակուր եւ ըմպելիէ զրկուած անձը կը մեռնի սովամահ ։

Յայտնի է ընթերցողաց որ շնչառութեան գրութիւնը գտնողը միմիայն Լավուազիէ եղած չէր, այլ իրմէ առաջ ուրիշներն ալ խել մը գիւտեր ըրած էին, եւ ինքն անոնց շաւղին հետեւելով աւելի յաջողած էր գտնել արդի գրութիւնը, նոյնպէս ալ շնչառութեան վրայ, նախ քան զԼավուազիէ, այլ եւ այլ կարծիքներ ու ենթադրութիւններ կային, բայց եւ ոչ ոք անոր պէս համոզիչ եւ ճշգրիտ ապացոյցներով հաստատած չէր զայն ։ Աշխարհիս վրայ գրեթէ եւ ոչ մի գիւտ, միայն մէկ անձի չէ պարտիր. յիրաւի, գիւտերն ալ հանգոյն ճարտարարուեստ ու հոյակապ շինուածոց, այլ եւ այլ հանճարներու պարտին իրենց հիմնական զարգացումը, զարգացում մը՝ որոյ արդիւնքը կը վայելենք այժմ մենք, եւ անշուշտ աւանիկ եւս պիտի վայելեն նաեւ ապագայ սերունդք, եթէ հետզհետէ կատարելագործեն զանոնք. պէտք չէ նախանձայ ամեն մէկ կարծիքն ընդունիլ կոյրզկուրայն, այլ հարկ է քննել զանոնք եւ փորձել թէ արդարեւ այնպէ՞ս են, ինչպէս որ քիչ մը ետքը պիտի տեսնենք թէ այս մասին Լավուազիէի տուած բացատրութիւններն ալ կէտ առ կէտ ճիշդ չեն եղեր ։

Լավուազիէ այն փառաւոր գործնականութիւնը կը սահմանափակէր միմիայն թոքերու մէջ, զորս կեդրոնական վառարանի նմանցնելով կ'ըսէր թէ տաքութիւնն անոնց մէջ յառաջ կուգայ եւ արեան միջոցաւ ընդ ոլորտս մարմնոյ կը տարածուի Լավուազիէի տեսութեան այս վերջին մասը առաջին անգամ Լակրանժ քննադատեց, ու համոզիչ փաստերով ցուցուց որ թոքերուն տաքութիւնը ուրիշ ներքին գործարանաց տաքութենէն աւելի չէր. տար վրայ շատ մը փորձեր ընելով գտաւ որ վառումը ո՛չ միայն թոքերու՝ այլ եւ մարմնոյ համայն հիւսուածոց եւ մասնաւորապէս մաններու մէջ կը կատարուէր, ապաքէն արեան մէջ ածխոյ թթուին գտնուիլը այս կարծիքը լիովին հաստատեց, հետզհետէ ուրիշ կենսաբանք ալ, զոր օրինակ Սբալլանզանի, Ուիլեամ Էտուար, Պիշօֆ եւ այլք նորանոր փորձերով Լակրանժին գիտողութեան ճիշդ ըլլալը ստուգեցին, հետեւաբար բստ արդի կենսաբանից տուր եւ առ շնչոյ ըսելով պէտք է իմանալ այնպիսի գործողութիւն մը, որոյ միջոցաւ մարդոց եւ բարձրագոյն անասնոց թոքերու, մորթոյ եւ մարսողութեան խողովակաց մէջ արեան կազերու հետ մթնոլորտի կազերուն մինչեւ փոխանակութիւն ու հաւասարակշռութիւն մը տեղի կունենայ եւ այս տուրեւառը կենդանի մեքենային (մարմնոյ) համար անհրաժեշտ հարկ մ'է, բստ որում մարդիկ եւ մի քանի կենդանիք՝ անօթութեան ու ծարաւի դիմէ քիչ շատ կրնան դիմանալ, բայց թէ որ մէկ երկու վայրկեան անոնց շնչառութիւնը խափանուի, անմիջապէս կը մեռնին. ահա ասկէ կրնայ հասկցուիլ թէ շունչ առնուլ եւ տալ մեր կենաց պահպանութեան համար ինչ աստիճան կարեւոր է ։

Մինչեւ հիմայ բսուածներէն կրնայ հասկցուիլ թէ շնչառութիւնը ո՛չ միայն թոքերու մէջ, այլ եւ մարմնոյ ամէն կողմը կը կատարուի, եւ բստ տեղւոյն անուններ կ'առնու, օրինակի աղագաւ, թոքային շնչառութիւն, մորթային շնչառութիւն եւ այլն ։ Թոքային շնչառութիւնը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ թոքերու մէջ արեան տարերաց օդոյ միջոցաւ նորոգումը, վասն որոյ միշտ եւ անընդհատ արտաքին օդը մեր կուրծքը կը քաշենք եւ ապա դուրս կը վանենք՝ երբ արեան հետ հաղորդակցութեան մէջ գտնուելով կերպարանափոխի, եւ դարձեալ անոր տեղ նոր ու մաքուր օդ կ'առնունք. յետոյ զայն ալ կ'արտաքսենք երբ փոփոխութիւն կրէ, ահա այսպէս անդադար մեր կուրծքը օդ կը մտնէ ու կ'ելլէ. կուրծքին այս փոփոխակի շարժմանց շնչառութիւն (ենսփիրասիոն) եւ շնչասուութիւն (էքսփիրասիոն) կ'ըսուի, եւ երկուքին մէկէն տարեւեա շնչոյ կ'ըսեն. չափահաս մարդ մը միջին հաշուով մէկ վայրկենի մէջ 16-18 անգամ շունչ կ'առնու կուտայ ։

Շնչառութիւն.—Յայտնի է որ շունչ առած ատեններս մեր կուրծքը կ'ուռենայ, հետեւապէս կ'ընդլայնին նաեւ թոքեր՝ որք միշտ եւ համապաղ իրենց մէջ օդ կը պարունակեն, շնչառութենէ յառաջ թոքին մէջ գտնուած օդոյ ճնշումը մթնոլորտի ճնշման հաւասար էր. բայց երբ թոքին ծաւալը մեծնայ՝ յայնժամ բստ Մարիոթեան կանոնի թէ «կազի մը խտութիւնն իր ծաւալին հետ խոտորնակ կը համեմատի, եւ ծաւալը ո'րչափ աւելնայ՝ ճնշումն ալ ա'յնչափ կը նուազի» անոր մէջի օդին ճնշումն ալ կը քիչնայ. հետեւաբար արտաքին օդը դէպ ի կուրծքը կը դիմէ. ահա այսպէս օդը քթի ծակերէն եւ բերնէն մտնելով մինչեւ թոքերը կը հասնի. գիտենք նաեւ որ քթի խոռոչներուն մէջ կան խել մը անհարթութիւնք՝ որք տաք ու խոնաւ թաղանթով մը ծածկուած են եւ ներս քաշուած օդը տաքցնելու կը ծառայեն, ուրեմն ամենէն բնականը՝ պէտք է քթի ծակերէն շունչ առնուլ եւ տալ. քանզի այս կերպով թէ՛ ձմեռը եւ թէ՛ ամառը ներս քաշուած օդին տաքութիւնը գրեթէ հաւասար կ'ըլլայ, մինչեւ անգամ բժիշկներ կան թէ բերնով շնչառութիւնը անպատեհութիւններ ունի, եւ մարդս պէտք է վարժի քթէ շունչ առնլու եւ տալու. Նամանաւանդ երբ չոր եւ միանգամայն ցուրտ տեղ մը գտնուի, սովորաբար բերնով շունչ առնող մարդիկ. զոր օրինակ, երգիչք, ճարտարախօսք, քարոզիչք եւ այլն ընդհանրապէս կ'ըլլան երկարատեւ փողացաւի եւ այլ հիւանդութեանց ։ Կաթնակեր տղայք մեծաւ մասամբ քթէ շունչ կ'առնուն, եւ ծիծ առած միջոցնին չեն կրնար բերնով շունչ առնուլ եւ տալ, հետեւաբար պարզ հարբուխ մ'անգամ անոնց խեղդամահ ըլլալուն եւ կամ նօթի մեռնելուն պատճառ կրնայ ըլլալ եթէ անյապաղ առաջքը չառնուի ։

Շնչասուութիւն. — Արեան [illegible] անյարմար եղած օդը դուրս տալու գործողութեան շնչասուութիւն կ'ըսեն, որով թէ թոքը եւ թէ կուրծքի խոռոչը վերստին իրենց մէջ օդ քաշելու վիճակը կ'ստանան. առհասարակ երկու տեսակ շնչասուութիւն կ'ընդունին, մին չափաւոր, իսկ միւսը ուժգին ։

Ձգական շնչասուութիւն. — Շունչ առած ատեններս թոքը կուրծքի ամեն մէկ շարժմանց կը հետեւէր. բայց շունչ տրուած միջոցին հակառակը տեղի կ'ունենայ ։ Թոքին ձգականութիւնը դիւրաւ կը հասկցուի, որ եւ իցէ մորթուած կենդանիի մը թոքը շնչափողէն փչելով, յայնժամ թոքը կ'ուռի, բայց եթէ փչելը դադրեցնենք, անմիջապէս իր նախկին ծաւալը կ'ստանայ, իսկ կենդանի էակի վրայ այս ձգականութիւնը միշտ եւ անընդհատ իր դերը կը կատարէ ։

Ուժգին շնչասուութիւն. — Մի քանի ախտերու մէջ արտաշնչումը բնականէն աւելի սաստիկ կ'ըլլայ, յայնժամ կուրծքը միմիայն թոքին շարժմանց չը հպատակիր, այլ ինքն ալ կ'սկսի թոքը ճնշել՝ արտաքսուած օդոյ արագութիւնն ու սաստկութիւնը աւելցնելու համար ։ Տեսանք որ չափահաս մարդ մը մէկ վայրկենի մէջ 16-18 անգամ շունչ կ'առնու կուտայ. սակայն շնչառութեան ու շնչասուութեան տեւողութիւնը մէկ չէ, այլ վերջինը՝ միշտ առջինէն աւելի երկայն է, Պ. Պ. Վիերոր եւ Լիւտվիկ փորձով հաստատեցին որ սոքա իրարու հետ այնպէս կը համեմատին, ինչպէս 100 առ 140 ։

Կենսաբանական եւ ախտաբանական շատ մը պատճառներ այս համեմատութիւնը կը փոխեն, եւ մանաւանդ ապէս կը տարբերի հասակին համեմատ. ինչպէս որ նորածին մանուկը մէկ վայրկենի մէջ 44 անգամ շունչ կ'առնու կուտայ. այս թիւը հետզհետէ կը նուազի մինչեւ ի չափահասութիւն (20 տարեկան) ։ Հասարակօրէն շնչառութիւնը կանոնաւոր է իբրեւ սրտի բախումն, բայց մենք կրնանք բստ կամաց զայն սաստկացնել, յամրացնել եւ մինչեւ իսկ քանի մը բոպէ դադրեցնել, ինչ որ մկաններուն գործունէութիւնը կ'աւելցնէ, օրինակի համար, քալել, վազել եւ այլն շնչառութիւնն ալ կը սաստկացնէ ։ Եւ ինչ որ շնչառութեան խողովակները կը նեղցնէ, շունչ առնուլ եւ տալը կը դժուարցնէ ։

Դ. Ց. ՊԱԼԵԱՆ

ՈՐԲԵՐԸ

Անժառանգներն են տարապարդ եւ լքեալ,
Անխըրախճան, տրտում, խոկուն, սիրտք բեկեալ,
Եւ անապատ աշխարհի մէջ ախրագին
Նոքա թափառին ։

Ո՞վ պիտի տայ նոցա հացը, տէր չունին.
Եւ, գիշերը, վատակարեկ իւր մարմին
Աստղերուն տակ հանգչեցունէ այդ մանուկ
Անխօս, անշշուկ ։

Ի՞նչ արար նա ցերեկն, անգութ ցուրտին դէմ,
Որ փոքր ինչ եւս՝ եւ մանկերով իւր գժխեմ
Սառեցունէր նորա ուղեղն ազազուն,
Մուրայ երերուն ։

Տեսանք ըղնա սալարկին վրայ, բոկոտն էր.
Կապոյտ ; կարմիր եղած էին մերկ ոտներ.
Եւ ծիծաղէր, քրքիջ բանիսր կսկծէն.
Ցաւք կան որ մեծ են

Մեծ ցաւեր կան, այս, ուր մարդ մոռանայ
Լալու կերպը. կամ, եթէ ոչ, խնդար նա,
Քանզի լսած էր թէ մարդիկ արցունքներ
Տեսնել չեն սիրեր ։

Ո՞վ պիտի տայ նոցա հացը. գործ չունին,
Եւ օրերով նօթի մնալն է դժուարին.
Քնոյ ժամ է գիշեր, սակայն մոլութիւն
Գիշերն է արթուն ։

Եւ երբ ամբոխ որոնն առաւիր աշխատի,
Ջի դուռն ուրեք ծոյն ողորմի աղքատի.
Երբ լոյս յուսայ նմաններէն եւ խաւար
Գտնէ այդ թշուառ ։

Երբ իւր չուրջը տեսնէ զըւարթ ըիւր դէմքեր,
Եւ զանոնք իւր սրտին ; մահու սեւ պատկեր.
Ծիծաղ, զգուանք տեսնէ այլոց ճակատուն
Վերայ շողշողուն.

Եւ մերկութիւն, ցրում, թախիծ խաւարին,
Տխո՛ւր ընկերք, երբ նորա չուրջ բոլորին.
Ցայնժամ, աւա՜ղ, ժպտի ժպիտ մի պայծառ
Ցոլին վաւաչառ ։

Ահա յայնժամ տեսնենք աղջկունք գեղանի,
Վարդեր չարած ի գլուխ եւ ուսք հոլանի,
Ծիծաղելով դառնալ արագ անդունդին
Եզերքն ահագին ։

Եւ թոյն թափուն նոցա բաժակն աղտեղ է.
Աւա՛ղ, քանզի այդ մեղուհին անմեղ է.
Եւ պերճութեանց վերայ անոյշ մերթ նային
Աչերն երկնային ։

Վաստակելու ջանք արար այդ պատանին,
Եւ մերժեցին, եւ գործ չկար. անհնարին
Եւ խստըմբեր աղքատութիւն չարչարէր
Որբ մայրն եւ քոյրեր ։

Ի՞նչ արար նա. լայն էր աշխարհ, լայն էր ախ.
Եւ այրէին մարդեր անչափ եւ անթիւ.
Ճակատ պըռստեց, ցոյց տուաւ բուռն արեւին,
Վայրկեա՛ն ահագին ։

Ա՛հ, բացուեցաւ յայնժամ բանտին մութ բերան,
Բա՛նտ, խաւարչուտ, խոնաւ, ահեղ գերեզման,
Որ կենդանի կինէ էակն այր ընկեր
Անվերջին է գիշեր ։

Բա՛նտ, մտնարան ուր ակամայ մանէ մարդ,
Ուր չը կայ կեանք, կապոյտ, սէր, երգ, բնաւ վարդ.
Բա՛նտ, անմեղին արցունքներու, հոգւոց
Տեղի ահարկու ։

Բա՛նտ, ուր գիշերն է միշտ անսասան, անյուսին,
Այր խորութեանց մէջ բնաւ պիտի չը փայլին
Աստղեր, երկնի դրախտին մեղուք ոսկեթեւ,
Եւ ոչ իսկ արեւ ։

Զալխո՞ դժանք նոցա վերայ որբերուն,
Որ այս դժբաղդ երկրի վերայ երերուն,
Վշտաւ, անօք, չըջին այրած սրտերով,
Զունինա՞նք գորով ։

Երջանիկնե՛ր, երջանիկնե՛ր. բերկրութեան
Երբ աւաչներ ձեր ականջին որոտան.
Ուրախ, զըւարթ երբ ենթերն տակ երգէք,
Որբերն յիշեցէք ։

Յիշեցէք այն տարտարադդներ, որց երկին
Իւր ընդարձակ լոյսէն մերժեց մի բաժին,
Եւ անհամանուս մթութեան մէջ խարխափեն
Եւ արցունք թափեն ։

Մխիթարիչ եւ անոյշ է գթութիւն,
Եւ ցօղ է այն ուրախարար, զըւարթուն,
Որ կարող է, թէ միշտ ունիք, առնել զիւր
Նեղութեանց ձեր բիւր ։

Գութ ունեցէք, եւ ձեր տաղտուկ փարատի ։
Եթէ տրտում տեսնէք մի կոյս նորատի,
Այր աչերուն մէջ չիջած է բնաւ ժպիտ,
Այն աչեր վճիտ ։

Կամ մի մանուկ ձեր նոյուածոց համադիպի,
Այր ճակատուն վերայ մի սուգ եղկելի
Իւր քող ձգեց, թող նոցա սիրտ ձեր գթայ ։
Որբեր են նոքա ։

Ձեր զանազան վայելից մէջ կայ պարապ,
Որ ծանրանայ ձեզ եւ լի է ձանձրութեամբ.
Ցայնժամ թշուառ մի սփոփեցէք, եւ ստանաք
Եւ դուք մի սփոփանք ։

Թէ դուք չունիք նոցա համար գութ, ոչ սէր,
Եւ միայն ձեր կենացն յարէք հեշտասէր,
Այդ խնդձերուն, որց տարտամ է ապագայ,
Ո՞վ պիտի գթայ ։

Երբ ծաղկազարդ հասնէ գարուն ծիծաղկոտ
Եւ նորոգէն բնութիւն, երկին, դալար խոտ,
Եւ բուռն հողմին ալ յաջորդէ մեղմ զեփիւռ
Զըւարճ, կենսասփիւռ,

Բուրաստանաց մէջ երբ պարէք եռանդով
Ողջունել նոր տարին ուրախ, անվրդով,
Թերեւս ձեզ մօտ կան թշուառներ որց դաժան
Թուի ժպիտ բնութեան ։

Եւ լուսասփիւռ սրահներու մէջ երբ դաշնակ
Եւ հոյլ ի հոյլ թռչին երգեր սիրանըւագ,
Խնդի, սիրոյ եւ գորովի երբ գրկեր
Ձեզ լայն են բացուեր.

Եւ դուք խնդաք եւ անուններ տաք միմեանց
Զոր ձեր սրտին աղէ սիրոյն ձեր նախանձ,
Եւ կաքաւէք, եւ սատասէք հեւ ի հեւ
Զուգեալ թեւ ի թեւ.

Թերեւս որբ մի, վհատ բնաւին այն պահուն,
Զինք գլխիվայր նետէ յանդունդ մի թաքուն,
Եւ անպալ չողայ երկնի աստղազարդ
Ճակատ գեղազուարթ ։

Ս. ՍԵԹԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԼՈՒԱԾՔ ԲԵՐԱՅԻ

———

. . . Խմբագիր,

Ձեր երկուշաբթի աւուր թերթին մէջ ինձ նկատմամբ գրած էիք թէ. "Բերայի կալուածոց մնացեալ էն 160 ոսկի կոլորդս անցուցած եմ„ . սխալ է այդ . այնպիսի գումար մը կոլորդս անցած չէ, այլ Հոգաբարձութեան միակ անդամ Գարակէօզեան Գրիգոր էֆէնտիէն իմ արդար ծառայութեան փոխարէն ունեցած աւնելիքիս 1/3 մասն է, զոր ընդունած եմ նոյն էֆէնտիի գիտութեամբն, եւ զոր չկրնար ուրանալ, ինչպէս քիչ ժամանակէն պիտի տեղեկանայ ազգն իմ պահանջած քննութեանս արդիւնքէն ։

Այս խնդրոյն վրայ առ այժմ գրելիք չունիմ ցաւարտ քննութեանս։

ԱՐԱՄ ԹՈՒԳԼԱՃԵԱՆ

Բերա, 16 մարտ 1882

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

———

Ա Զ Դ

Հայոց Տնտես. միութեան կանոնագրի ծրագիրը քննելու եւ նոր ծրագիր մը ներկայելու պաշտօնով նոյն միութեան Ընդհանուր ժողովէն կազմեալ Քննիչ Յանձնախումբս նկատողութեան առնլով գործին կարեւորութիւնը, իւր քննութիւնը կատարելէ յառաջ Ազգ. լրագրաց միջոցաւ, անցեալ փետր. 27ին հրաւէր մը կարդացած էր թէ՛ Միութեան ընկերաց եւ թէ՛ այն Ազգայնոց, որք այն Ընկերութեան յաջողութեան նկատմամբ օգտակար խորհուրդներ ունին, հաճին զայն գրով եւ իրենց ստորագրութեամբ հաղորդել մինչեւ մարտ 15, առ Յանձնախմբիս Ատենադպիր, Ղալաթիա, Մէհմէտ-Ալի փաշա խան թիւ 20 ։

Բայց Յանձնախումբս ցաւօք նկատելով թէ մինչեւ ցայսօր եւ ոչ մի անհատի կողմանէ ո եւ է խորհուրդ հազորդուած չէ առ ինքն, իւր վերջին նամին մէջ հարկ եւ օգտակար դատեց յիշեալ պայմանաժամին երկարելով, վերստին հրաւէր կարդալ, որ միութեան յաջողութեան նախանձախնդիր Ազգայինք, բարեհաճին այս մասին իրենց օգտակար խորհուրդները գրով եւ իրենց ստորագրութեամբ հաղորդել վերոյիշեալ հասցէին մինչեւ ներկայ մարտ ամսոյ 31:

Ի դիմաց Հայոց Ցնտես. Միուե.
Քննիչ Յանձնախմբի
Յովհաննէս Կէմչեան

16 Մարտ 1882
Ղալաթիա

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՌԱԿՔ ՖԷՆԷԼՈՆԻ

Թարգմանեաց ի Գաղղիականէ
Աւետիս Թոփճեան Կէլէշեան Մեծաթաղցի

Կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով և մանաւանդ որպէս Յուսէֆի Պօղոս աղայի խանութը, Ղալաթիոյ եկեղեցւոյն բանկալը, եւ ի Բերա վերտի թատրոնին դէմ, ծխավաճառ Գառնիկ էֆ. Կիւլլէրեանի թիւ 183 խանութն, ի Թիւնէլին պողոտային վրայ, ծխավաճառ Պ. Ոսկանի խանութն, թիւ 503, ի գին 10 ղրշ:

Շատ առնող ուզողք կը հրաւիրուին Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Բանկալը, ուր կը գտնուի Թարգմանիչն:

ԳԱԲՐԻԷԼ ԼՈՒՍՓԱՐՈՆԵԱՆ

ԳՈՒՌԱԿԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

կամ

Դպրոցին [illegible]

Բարոյական Թատրերգութիւն ի մի արար եւ յերկուս պատկերս

Կը գտնուի ամեն գրավաճառաց քով գին 100 փարայ:

ՂՈՒՆԷԼԹ ԻՒԼ ԼՈՒՂԼԹ

Մէարիֆի պաշտօնատար Աշճեան Միքայէլ և Շիւքրի էֆէնտիներու աշխատասիրութեամբ թերթ առ թերթ կը հրատարակուի այս բառարանը՝ Ֆրանսերէնէ ի Թուրքերէն: Մէկ մի թերթ երկու ղրուշ է, և կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով: Ամբողջ գրքին բաժանորդներու գինը կը հրատարակուի Պապը Ալիի Ճատտէ գրավաճառ Առաքել էֆէնտիի խանութը:

ԳԱՅԻՇՏԱՂԻ ՋՈՒՐ

Այս ջուրին մատակարարութիւնն ստանձնող վարչութիւնը բնաւ գոհողութիւն խնայած չէ իւր պատուարժան յաճախորդները գոհ ընելու համար: Ջուրին անարատութեանն ու թարմութեան վրայ բընաւ կասկած չկրնար ըլլալ:

Բերայի, Ղալաթիոյ, Կ. Պոլսոյ և շրջակայ գիւղօրէից համար մեկ մեծ տակառի կամ երկու փոքր տակառներու գինն է մեկ քառորդ մէճիտիէ, գնողին տունը կամ բընակարանը յանձնուելու պայմանաւ: Հինգ տակառէն աւելի գնողներու հետ ուրիշ սակարկութիւն կըլլայ:

Խարդախութենէ անկասկած ըլլալու համար ամեն տակառներու վրայ խարսխի (նաւու երկաթ) նըշանադրոշմ պէտք է փնտռել:

Ապսպրելու համար պէտք է դիմել կամ գրել Կ. Պոլիս Սիրքէճի իսկէլէսի 31. Ֆրնտըգլը, Ծ. վեզըը, Քէրէսթէճի փողոց թիւ 11 մթերանոցն, Պէշիկթաշի նաւամատոյցին մօտ Այ...ջուրին գիմացը, և Բերա Թագսիմին գիմացը Ցունաց Այիա Թրիատա եկեղեցւոյն բակին մէջի մթերանոցը:

Վարչութիւնը նաև բաժանորդութեան տետրակներ ալ կը վաճառէ, որք 25 տոմսակ կը պարունակեն հարիւրին 10 զեղչով:

JONAS BROOK
BROTHERS

BROOK'S PATENT GLACE THREAD 24

ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԲԱՄԲԱԿ ԴԵՐՁԱՆԻ
ՔԷՉԻԼԻ ՄԱՔԱՐԱ ՊՐՈՒՔԻ

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ Պ. Պ. Սթօման և Ցոլլինկէր, Կ. Պոլիս, Պահճէ Գաբու Բասիմ փաշա խան:

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ:

Բաժանորդագրութեան տեղն է Կ. Պոլիս, Պահճէ-Գաբու Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի խմբագրատունը իսկ գաւառաց մէջ, հետեւեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ Յովհաննէս էֆ. Տ. Մելքսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Երանոս էֆ. Աթամալեան.
ՍԱՄՍՈՆ. Եղուարդ էֆ. Մուրատեան
ԿԻՐԱՍՈՆ. Գ. էֆ. Խ Մազմանեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէօլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրգամալեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ Խոսրով էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆ.
ԵՒԴՈԿԻԱ. Գէորգ էֆ. Նազարեան
ԽԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ն. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Արմենակ էֆ Խանդալեանց.
ՎԱՆ. Պետրոս » Գարամանճեան
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ Գէորգ էֆ. Կ. Ոսկերչեան
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Գ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան:

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. Պոլիս՝ Ճէլալ պէյ խան

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITICH AND MERCANTILE
Insurance company
ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԸՐՔԸՆԹԻԸԼ
Լոնտրայի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն

	Անգլ. Լիր.
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000,000
Վճարեալ դրամգլուխ	450,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	1,156,690—1,606,690
1878ին զուտ հասոյթը	976,119

NORTHERN
Assurance company
ՆՈՐԹՀԸՐՆ
Լոնտրայի և Էպէրտինի ապահովութեան ընկերութիւն

	Անգլ. Լիր.
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	3.000 000
Վճարեալ դրամգլուխ	150 000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	380,000—530 000
Զուտ հասոյթ 1878ի	351 000

Ստորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն թէ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն.

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն՝ Ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն ընդունելու իւրեանց ներկայացնել:

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն գաւառները:

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000
ՄԱՐԻԹԱՅՄ
Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն
Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Ստորագրեալք, շոգենաւերը, առագաստանաւերն և անոնց մէջի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն առացած են ընկերութեան կողմէ:

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնել ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթիա Քէմիսիէն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն առ

և Տնօրէն ամեն գործառնութեանց Գործակատարն յիշեալ Ընկերութեանց
ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ ՃՕՀՆ ՌԱՌԻԼ

"Կատարելութիւն",
ՄԸՏՐԸՄ Ս. Ա. ԸԼԼԸՆԻՆ
Աշխարհահանօթ Մազ Նորոգողը
(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

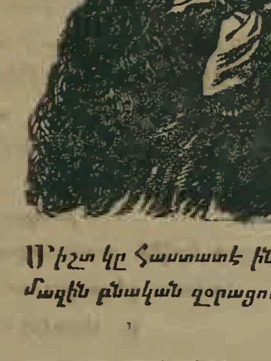

Երբէք չվրիպիր նորոգելու Ալեոր Մազը իր երիտասարդական գոյնին, ընծայելով անոր Նոր կեանք, աճում, և փայլուն գեղեցկութիւն: Իր արդիւնքը ստոյգ և կատարեալ է, շուտով վանելով ալեորութիւնը: Ներկ մը չէ:

Միշտ կը հաստատէ բնքնին իբր մազին բնական զօրացուցիչը:

Հարազատը միայն Կարմրագոյն փաթոյթներու մէջն է:

Գլխաւոր Մթերանոցը (Մաղազան) է,—
114 AND 116 SOUTHAMPTON Row, Լոնտոն, Անգլիայ:

Կը ծախուի ամեն Կեղծծամավաճառներէն, Նոււ շատ Իւղավաճառներէն, և Անգլիացի Դեղավաճառներէն:

Կ. Պոլիս Ս. Բօնզիւք եղբարց քով, Ֆարմասի Պրիթանիք Բերա Մեծ փողոց և Խամբին Բօղուճէնյի քով, Անգլիական մթերանոց, Եիւ քսէք Գալաթըրըմ Ղալաթիա:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 17 մարտ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղր.	110 1/4	առ. Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր.	22 90	առ. Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Օսմ. Փոնս. գոցուեցաւ	13.19
բացուեցաւ	13.22
կէս օրին	13.23
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 0/0	5.30
» Օթոման	4.10
Կ. Պոլսոյ Պանքան	9.15
Քրէտի Ժէնէրալ 6 0/0 Օսմ. լիր	7.
Փոխ. 1865 (Մուքթոն) 6 0/0 Ֆր.	
» 1865 » 6 0/0	68.—
» 1869 (Բէնար) 6 0/0	63.
» 1872 (Թօն ու Թրէզօր)	22.
» 1873 (Բէնար) 6 0/0	60.
Ռումէլիի երկաթուղի	50 75
Լաւրիում	152.
Թրամուայ (գ. կ.) Օսմ. լիր	370.
Թղթատրամ »	880
Չէվալէսիք	45
Ըէքօր	

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն)

	Ղրշ.
Անգլիական ոսկի	110 6
Գաղղիական »	87 25
Ռոլ	90 2
Իւրմլիք	51 20
Խուաղոն թուղթ	900
» արծաթ (նոր)	90 25
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108 1
Վեցնոց	125
Հինգնոց	208
Հինգնոց (անկէտ)	183
Մէթալիք	205
Պէշլիք	680

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 28 մարտ

Անգլ. Փոնս.	101 1/4
Օսմ. »	12 1/4
Փոխ. 1865	15
» 1869	13 3/8
» 1871	69 1/2
» 1872	25 1/2
» 1873	12 3/8
» 1877	81
Պանք Օթոման	20 1/8
Ռուս. փոխ. 73ի	84
Եգիպտ. միացեալ	67 1/2
» արտօնեալ	90 1/8
Տայրա Սանիէ	67 3/4
Փոխ. Բօշխոր	88
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25,524

Փարիզ 28 մարտ

Գաղղ. Փոնս. 5 0/0	117.05
» » 3 0/0	83.10
Օսմ. Փոնս.	12.30
Փոխ. 1865 Ֆր.	77
» 1869	67.
» 1873	61.
Օսմ. Երկաթուղի	51.
Պանք Օթոման	755.
Քրէտի Լիոնէ	762.50
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	—
» » Արեւելեան	—
Իտալ. Փոնս.	89 90
Եգիպտ. միացեալ	342 50
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ	25 30

Վիէննա 28 մարտ

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	120.25
Ռումէլիի երկաթուղի	25.50

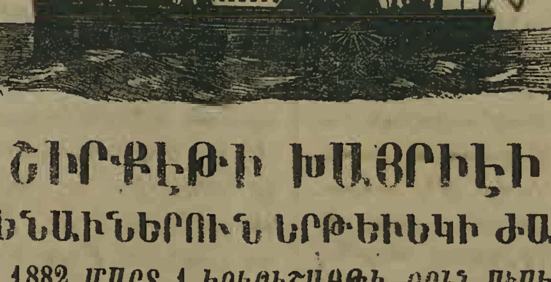

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1882 ՄԱՐՏ 1 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՐՏ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
12 30	Ենիմահալլէէն Մէզարպուրնու, Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա, Ենիք (Ենիգիւղի շոգենաւին հետ միտի հաղորդակցի:)	32
1	Ենիքէօյ. Սթէնեա. Էմիրկ. Պօյաճքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտգիւղի շոգենաւին հետ միտի հաղորդակցի)	20
1 30	Ռ. և Ա. Գավագ Ենիմահալլէ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Ենիք. (Ենիգիւղի շոգենաւին հետ միտի հաղորդակցի)—(Ուրբ. օրերը Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք.)	17
2 30	Ենիք. Սթէն Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Պէպէքի շոգենաւին հետ միտի հաղորդակցի (Բացի ուրբաթէ)	22
3	Ենիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ. Թարապ. Ենիք. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք: (Արնաւ. շոգենաւին հետ միտի հաղորդակցի ի Պէպէք. —Ուրբաթ օրերը Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ Գապաթաշ:)	21
4 15	Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապիա. Ենիք. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.	23
6 15	Ենիմահ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքոզ. Բաշապ, Ենիք. Էմիրկ. Գանլըճա. Ռ. և Ա. Հիսար. Գանտ. Արնաւ. Չէնկէլք. Պէյլէր. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկ. Իւսկ.	4
8 15	Ա. և Ռ. Գավագ Ենիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Պէյքոզ. Ենիք. Էմիրկ. Պօյաճքէօյ Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւ. Գուրուչ Օրթաքէօյ. Պէշիկթ. (Ուրբաթ օրերը Սթէնեա)	34
9 45	Մէզարպուրնուէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապ. Ենիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար. Արնաւ. Օրթաք. Պէշիկթ.	21

Ուղղակի ճեղքէն

12 25	Պէպէք. Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ.	21
1	Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ.	4
1 35	Պէպէք. Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ.	28
2 15	Արնաւ. Գուր. Օրթաք Պէշիկթ. Գապաթ.	32
3 5	Պէպէք, Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ.	20
4	Պէպէք. Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ. Գապաթ. (Բացի ուրբաթէ)	32
10 45	Ռ. Հիսարէն ուղղակի կամուրջ	20
11 10	Պէպէքէն ուղղակի կամուրջ (Բացի ուրբաթէ)	22

Ասիական եզերք

12 20	Արնաւ. Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպ. Գուզկ. Գապաթ.	22
1	Պէյք. Բաշապ. Գանլըճա. Ա. Հիսար. Գանտ. (ժամ 1,50ին Արնաւուտգիւղի շոգենաւին հետ միտի հաղորդակցի) Ուրբ. օրերը Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպ. Գուզ.	25
1 35	Արնաւ. Գանտ. Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպ. Գուզ. Պէշիկթ. (Բացի ուրբաթէ)	25
2	Պէօյիւք. Թարապ. Պէյքոզ. Բաշապաղճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար. Գանտ.—ժամ 3 15ին Գանտիլլիի շոգենաւին միտի հաղորդակցի (Ուրբ. օրերը Վանիք. Չէնկ. Պէյլէրպ. Գուզկ. Պէշիկթ.)	34
3	Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. Իւսկ. — Բացի ուրբաթէ:	25
4	Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.	17
9	Էմիրկ. Գանլճ. Ռ. Ա. Հիսար, Գանտ. Արնաւ. Չէնկ. Պէյլէրպ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկթ. Իւսկ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 8,45ին Պէօյիւքտէրէէն ելնելով Պէյքոզ, Բաշապ. Ռ. Փ. մահ. միտի իջնանդիպի)	25
10 30	Վանիք Չէնկ.	25

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Եւրոպական եզերք

1 15	Պէշիկթաշ, Օրթաք, Գուր. Արնաւ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Ենիմահ.	28
2 20	Գապաթ. Իւսկ. Պէշիկթ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլէրպ. Չէնկէլք. Արնաւ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Ենիք. Բաշապ. Պէյքոզ Թարապ. Պէօյիւքտ. Ենիմահ.	4
3	Պէշիկթ. Օրթաք, Արնաւ. Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզար.	21
5	Գապաթ. Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Ենիք. Պէյքոզ. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Ենիմահ. Գավագլար:	34
6 45	Իւսկ. Պէշիկթ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլէրպ. Չէնկ. Արնաւ. Գանտ. Ռ. Հիսար. Գանլ. Էմիրկ. (Ուրբ օրերը Ենիք. Թար. Պէօյիւքտ.)	25
8 15	Պէշիկթ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ.	21
10 30	Ռ. Հիսար. Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Ենիմահ.	32
11 15	Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Ենիմահ.	34
11 35	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Ենիք.	20

Ուղղակի ճեղ

1 50	Ուղղակի Արնաւ.	32
2 15	Պէշիկթ. Օրթաք Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք:	20
3 15	Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք: (Բաց ի ուրբաթէ)	32
10	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար. —Վոսփորի շոգենաւին հետ միտի հաղորդակցի ի Ռ. Հիսար:	20
10 30	Պէշիկթ. Գուզկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք: (Բաց ի ուրբաթէ):	22
11 10	Գապաթ. Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք: (Ուրբաթ օրերը ժամ 11ին) — Ենիքէօյի շոգենաւին հետ միտի հաղորդակցի ի Պէպէք:	28
11 40	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ Արնաւ.	21
12	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Արնաւուտքէօյ:	22

Ասիական եզերք

1 20	Գուզկ Պէյլ. Չէնկ. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ենիք: —Բացի ուրբաթէ:	22
2 15	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Գանտ. —Բացի ուրբաթէ:	25
3 15	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք:	17
9 45	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. (Գավագի շոգենաւին հետ միտի հաղորդակցի)	25
10 15	Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Բաշապ. Պէյքոզ Մէզարպ. Ա. և Ռ. Գավաք: (Ուրբաթ օրերը, Ռ. Փաշա մահ.)	17
10 55	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Արնաւ. — Բացի ուրբաթէ (Պէյքոզի շոգենաւին միտի հաղորդակցի ի Գանտիլլի)	4
11 20	Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյք. — Ուրբաթ օրերը ժամ 11ին Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիքէօյ հանդիպելով:)	23
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Արնաւ.	25

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Իւսկիւտարէն Կամուրջ		Կամուրջէն Իւսկիւտար	
Ժամ	Ժամ	Ժամ	Ժամ
12 45	7	1 15	8
1 30	8 10 Պէշիկթաշ	1 45	9
2	9 20	2 15	9 35 Պէշիկթաշ
2 30	9 45	2 45	10
3	10 5	3 15	10 15
3 30	10 30	3 45	10 45
4	10 50	4 30 Պէշիկթաշ	11 5
4 45 Պէշիկթաշ	11 10	5 15	11 25 Գուզկ.
5 30	11 35	6	11 45
6 15	12 5	7	12 5 Գուզկ.

(Շաբաթ օրերը Գուզկունճուք չպիտի հանդիպի:)

ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Իւսկիւտարէն Կամուրջ		Կամուրջէն Իւսկիւտար	
Ժամ	Ժամ	Ժամ	Ժամ
1	7	1	7
1 45	8 10 Պէշիկթաշ	1 40	8
2 30	8 40	2 25	8 50 Պէշիկթաշ
3	9 20	2 55	9 20
3 30	9 50	3 25	10
4	10 30	4 Պէշիկթաշ	10.30
4 45 Պէշիկթաշ	11	4 45	11 5
5 30	11 30	5 25	11 40
6 15	12 5	6 10	12 5

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ

Բաց ի ուրբաթէ Հարէմ և Սալաճագ բանող շոգենաւները.

3 30	Հարէմէն Սալաճագ	25
11	Հարէմէն Սալաճագ	25
3 15	Կամուրջէն Հարէմ Սալաճագ	25
10 30	» » »	25

Կառաշարժ շոգենաւին երթևեկի ժամերը:

3 15 Իւսկիւտարէն, Գապաթ. Սիրք.
4 45 » Սիրքէճի
10 20 » »
11 30 » Գապաթաշ
3 45 Սիրքէճիէն Իւսկիւտար
5 » Գապաթ. Իւսկիւտար
11 Սիրքէճիէն Իւսկիւտար
11 45 Գապաթաշէն Իւսկիւտար

Ուրբաթ օրերը ժամը 3ին կամուրջէն շոգենաւ մ'ելնելով, Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկէլք. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ռ. Փաշա մահ. Բաշապ. հանդիպելով Պէյքոզ պիտի երթայ, և ժամ 4 1/2ին Պէյքոզէն վերոյիշեալ նաւամատոյցներ հանդիպելով կամուրջ պիտի վերադառնայ: